



ΚΕΦΙΜ
ΜΑΡΚΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2020

Παναγιώτης Καρκατσούλης
Επικεφαλής Ερευνητής και Επιστημονικός
Συνεργάτης του ΚΕΦΙΜ - Μάρκος Δραγούμης

Έφη Στεφοπούλου
Επιστημονική Συνεργάτιδα του
ΚΕΦΙΜ - Μάρκος Δραγούμης

Κωνσταντίνος Σαραβάκος
Συντονιστής Ερευνητικών Προγραμμάτων
του ΚΕΦΙΜ - Μάρκος Δραγούμης



Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2020

Παναγιώτης Καρκατσούλης, Επιστημονικός Συνεργάτης του ΚΕΦίΜ - Μάρκος Δραγούμης

Έφη Στεφοπούλου, Επιστημονική Συνεργάτιδα του ΚΕΦίΜ - Μάρκος Δραγούμης

Κωνσταντίνος Σαραβάκος, Συντονιστής Ερευνητικών Προγραμμάτων του ΚΕΦίΜ - Μάρκος Δραγούμης

Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης.

Με τη νομική υποστήριξη της Τράπεζας Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.

Πρώτη Έκδοση

Αθήνα, Δεκέμβριος 2021

Σελιδοποίηση και σχεδιασμός: DPS Design

Το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης (ΚΕΦίΜ) είναι η κύρια ανεξάρτητη, μη κρατική, μη κομματική φιλελεύθερη δεξαμενή σκέψης στην Ελλάδα. Το έργο του ΚΕΦίΜ περιλαμβάνει ερευνητικά προγράμματα, εκδόσεις και εκδηλώσεις που έχουν ως επίκεντρο την αύξηση της ατομικής ελευθερίας για κάθε πολίτη. Όραμά μας είναι μια Ελλάδα πρότυπο οικονομικής και κοινωνικής ελευθερίας που παρέχει στους πολίτες της τη δυνατότητα να δημιουργήσουν και να επιδιώξουν τα όνειρα και τις φιλοδοξίες τους. Μάθετε περισσότερα στο www.kefim.org.

Περιεχόμενα

Κύρια Ευρήματα.....	4
Εισαγωγή	6
Η δομή του δείκτη.....	7
Η νομοθετική παραγωγή του 2020 σε αριθμούς.....	8
Η νομοθετική ποιότητα του 2020: η σύγκριση με το 2018 και το 2019	18
Συνολικά συμπεράσματα για την ποιότητα νομοθέτησης.....	33
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Θεωρητικό πλαίσιο και Μεθοδολογία.....	36
Θεωρητικό Πλαίσιο.....	36
Οι βασικές αρχές της καλής νομοθέτησης.....	36
Τα προβλήματα της νομοθέτησης στην Ελλάδα	37
Πολυνομία	37
Κακονομία.....	38
Η χρησιμότητα των δεδομένων στη διαμόρφωση πολιτικής	38
Υποθέσεις εργασίας	39
Μεθοδολογία	40
Η μέθοδος ποσοτικοποίησης.....	42
Ο υπολογισμός της βαθμολόγησης	43
Αλλαγές στη μεθοδολογία συγκριτικά με το 2019	44
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Περιγραφή των μεταβλητών και πηγές δεδομένων	46
Πηγές δεδομένων	46
Επεξήγηση μεταβλητών	46
0. Ταυτότητα νόμου	46
1. Νομοτεχνικά χαρακτηριστικά (20/100).....	47
2. Προκοινοβουλευτική διαδικασία (20/100)	53
3. Κοινοβουλευτική διαδικασία (30/100)	57
4. Αξιολόγηση εφαρμογής (30/100)	59
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	64
Ευχαριστίες	67

Η συνολική εικόνα της νομοθέτησης

- **Η ποιότητα των νόμων** στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης 2020 παραμένει χαμηλή, με τα φαινόμενα της πολυνομίας και της κακονομίας να εμμένουν.
- Το 2020 ψηφίστηκαν **113 νόμοι**, συμπεριλαμβανομένων κυρώσεων διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών, ενώ πέρασαν **196 τροπολογίες**, από τις οποίες οι 121 (62%) ήταν εκπρόθεσμες. Οι 113 νόμοι και κυρώσεις του 2020 παρήγαγαν συνολικά **2,166 εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις και εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα**. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι στη διάρκεια του 2020 κάθε 3,2 ημερολογιακές ημέρες ψηφιζόταν 1 νόμος.
- **Συνολικά οι νόμοι του 2020 αντιστοιχούν σε 4.867 άρθρα και 10.302 σελίδες**. Εάν υποθέσουμε πως ο μέσος άνθρωπος διαβάζει περί τις 30 σελίδες την ώρα, για την ανάγνωση της νομοθετικής παραγωγής της χρονιάς θα χρειαζόνταν κανείς **43 εργάσιμες ημέρες**.
- Σε ό,τι αφορά την ποιότητα της νομοθέτησης, **το σύνολο των νόμων** που ψηφίστηκαν το 2020 περνά οριακά τη βάση της κλίμακας μέτρησης της ποιότητας νομοθέτησης (51/100) του φετινού Δείκτη.
- Ο **καλύτερος νόμος του 2020**, με συνολική βαθμολογία στον Δείκτη (78,5/100) αναδεικνύεται ο 4654 «Εκλογή Βουλευτών», που κατατέθηκε στη Βουλή από τον τότε Υπουργό Εσωτερικών, κ. Παναγιώτη Θεοδωρικάκο.
- Ο **χειρότερος νόμος του 2020** με συνολική βαθμολογία στον Δείκτη (19,9/100) είναι ο 4764 «Ρυθμίσεις για την προστασία της δημόσιας υγείας από τις συνέπειες της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, την ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς, την επιτάχυνση της απονομής των συντάξεων, τη ρύθμιση οφειλών προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις», που κατατέθηκε στη Βουλή από τον τότε Υπουργό Υγείας, κ. Βασίλη Κικίλια.

Τα κύρια προβλήματα

- **Η διαβούλευση πριν από την ψήφιση των νόμων αξιολογείται ως ανεπαρκής**. Συγκεκριμένα το 2020, μόνο 8 στους 10 νόμους είχαν αναρτηθεί προς δημόσια διαβούλευση, με μόλις το 72% των άρθρων τους ανοικτό σε αυτήν.
- **Η τεκμηρίωση των νόμων με δεδομένα παραμένει σημαντικά ελλιπής**. Μόνο 1 στους 4 νόμους προβλέπει απλούστευση διαδικασιών στις συναλλαγές μεταξύ κράτους και πολιτών/επιχειρήσεων, ενώ για κανέναν νόμο του 2020 δεν έχει πραγματοποιηθεί υπολογισμός διοικητικών επιβαρύνσεων.

- **Εξακολουθεί η νομοθέτηση μέσω μεγάλων και εκπρόθεσμων τροπολογιών.** Οι νόμοι του 2020 έχουν κατά μέσο όρο 3 τροπολογίες, από τις οποίες οι 2 είναι εκπρόθεσμες.
- **Μεγάλο μέρος των νόμων δεν εφαρμόζεται.** Αν και ο μέσος όρος του ποσοστού ενεργοποίησης των εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Υπουργικών Αποφάσεων αυξήθηκε σε σχέση με τα δύο προηγούμενα χρόνια, μόνο το 35% ενεργοποιείται εντός 6 μηνών από τη δημοσίευση του νόμου.

Σύγκριση με περασμένα έτη

- Το 2020 παρατηρείται **σημαντική αύξηση του συνόλου της νομοθετικής παραγωγής** σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη.
- Συνολικά η ποιότητα των νόμων το 2020 παρουσιάζει **οριακή βελτίωση σε σχέση με το 2019** (+1,10 μονάδες) και **σημαντική βελτίωση σε σχέση με το 2018** (+6,02 μονάδες). Αν και το φαινόμενο της φθίνουσας νομοθετικής ποιότητας στο τέλος κάθε έτους την τριετία 2018-2020 παραμένει ισχυρό.

Εισαγωγή

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης, που παρουσιάζει για τρίτη συνεχόμενη χρονιά το ΚΕΦΙΜ, αξιολογεί τη συνολική νομοπαρασκευαστική διαδικασία των νόμων που ψηφίζονται στο εθνικό κοινοβούλιο και εισάγονται στην έννομη τάξη της χώρας μας. Φιλοδοξία μας είναι ο Δείκτης να εμπλουτίσει τον δημόσιο διάλογο με έγκυρα και μετρήσιμα δεδομένα, και να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο αποτίμησης του νομοθετικού έργου καθώς και οδηγό για καλύτερη νομοθέτηση.

Η νομοθεσία είναι το λειτουργικό σύστημα μιας χώρας. Η ποιότητα των κανόνων δικαίου προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό την εύρυθμη λειτουργία ενός κράτους, αλλά και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς αυτό.

Τα περιθώρια βελτίωσης της χώρας μας στο πεδίο αυτό είναι μεγάλα. Χιλιάδες περιπτώσεις και δυσνόητες, επικαλυπτόμενες, ασαφείς, και αντιφατικές ρυθμίσεις έχουν καθημερινά ως αποτέλεσμα όχι μόνο μεγάλη απώλεια χρόνου και αβεβαιότητα για τους συναλλασσόμενους, αλλά και σημαντικά προβλήματα στην απονομή της δικαιοσύνης, τη λειτουργία των θεσμών και την οικονομία.

Ήδη από το 2001 με συστάσεις του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) προς την Ελλάδα προωθήθηκε η χρήση μέσων όπως η διαφάνεια μέσω της διαβούλευσης, η κωδικοποίηση, η αξιολόγηση, ο περιορισμός της πολυνομίας και η λογοδοσία. Ωστόσο το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και οι αρχές της καλής νομοθέτησης παραβλέπονται συστηματικά, ενώ ο νομικισμός, η τυπολατρία και ο ρυθμιστικός πληθωρισμός συνεχίζουν να λειτουργούν ως οιονεί δείκτες μιας επιτυχημένης κυβερνητικής θητείας¹. Έτσι, φαινόμενα όπως η πολυνομία, η κακονομία και η αύξηση των επιβαρύνσεων προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις επιδεινώνονται αντί να θεραπεύονται.

Στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ρυθμιστικής ποιότητας δημοσιεύθηκε από τη Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων της Προεδρίας της Κυβέρνησης τον Μάιο του 2020 το νέο *Εγχειρίδιο Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας (2020)*, το οποίο εκσυγχρονίζει και επαναπροσδιορίζει το ισχύον νομικό πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας, ενσωματώνοντας πολλά από τα ευρήματα και τις μεθοδολογικές οδηγίες του Δείκτη.

1 Σωτηρόπουλος και Χριστόπουλος 2016, σσ. 21-22.

Η δομή του δείκτη

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης του ΚΕΦίΜ εξετάζει στη φετινή του τρίτη έκδοση τους νόμους που ψηφίστηκαν κατά το ημερολογιακό έτος 2020.² Τα κριτήρια του³ αφορούν μεταξύ άλλων το ισχύον ελληνικό θεσμικό πλαίσιο⁴, τις οδηγίες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)⁵, το πρόγραμμα για τη ρυθμιστική πολιτική του Πανεπιστημίου της Πενσυλβάνια⁶, και τις πρακτικές οδηγίες της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής (ΚΕΝΕ)⁷. Ο Δείκτης αποτιμά αποκλειστικά την ποιότητα της νομοθέτησης και όχι το καθαυτό περιεχόμενο των νόμων, αν δηλαδή εξυπηρετούν τους διακηρυκτικούς τους σκοπούς, αν είναι κοινωνικά δίκαιοι, περιβαλλοντικά βιώσιμοι κλπ.

Για τη σύνταξη του Δείκτη, οι ερευνητές του ΚΕΦίΜ συνέλεξαν δεδομένα για πάνω από 71 μεταβλητές και τα αξιολόγησαν ώστε να ελεγχθεί αν τηρείται το νομικό πλαίσιο και οι διεθνείς πρακτικές καλής νομοθέτησης. Οι μεταβλητές σταθμίζονται ως προς τη βαρύτητα της επίδρασής τους στην συνολική ποιότητα του νόμου ώστε να παράγεται μια συνολική βαθμολογία από το 0 έως το 100.

Οι τέσσερις βασικές κατηγορίες που αξιολογεί ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης είναι:

- **Δικαιοπολιτικά χαρακτηριστικά** (20 μονάδες): Εξετάζεται η ποιότητα της γλώσσας διατύπωσης, η σύνταξη και κάθε άλλο χαρακτηριστικό που επηρεάζει τον βαθμό που το νομικό κείμενο είναι κατανοητό και το περιεχόμενό του εύκολα προσβάσιμο και αντιληπτό από τον μέσο πολίτη, τα πεδία πολιτικής που ρυθμίζονται, ο τύπος του νόμου και οι παλαιότεροι νόμοι που τροποποιεί.
- **Προκοινοβουλευτική διαδικασία** (20 μονάδες): Εξετάζεται η τήρηση των προβλέψεων που αφορούν τη δημόσια διαβούλευση, την ποσοτικοποιημένη εκτίμηση των επιπτώσεων του νόμου, τη μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων που αυτός προκαλεί ή αίρει, καθώς και η τυχόν δημιουργία νέων δομών και φορέων του Δημοσίου.
- **Κοινοβουλευτική διαδικασία** (30 μονάδες): Εξετάζεται ο χρόνος συζήτησης στις αρμόδιες επιτροπές της Βουλής, η διαδικασία συζήτησης και ψήφισης στην Ολομέλεια της Βουλής, καθώς και η ύπαρξη και τα χαρακτηριστικά τυχόν τροπολογιών.
- **Αξιολόγηση εφαρμογής** (30 μονάδες): Εξετάζεται ο αριθμός των εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων (ΠΔ) και Υπουργικών αποφάσεων (ΥΑ), καθώς και το ποσοστό ενεργοποίησής τους εντός 6 μηνών από τη δημοσίευση του νόμου⁸.

2 Προϋπόθεση για να αποτιμηθεί η ποιότητα νομοθέτησης είναι να έχει παρέλθει τουλάχιστον ένα εξάμηνο από την ημερομηνία ψήφισης του εκάστοτε νόμου, ώστε να υπάρχει το χρονικό περιθώριο για την έκδοση των διαταγμάτων και των αποφάσεων που αυτός προβλέπει.

3 Για την αναλυτική μεθοδολογική προσέγγιση του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης βλ. σσ. 36-41, Παράρτημα.

4 Διατάξεις του ν. 4622/2019 για το επιτελικό κράτος και του νέου Εγχειριδίου Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας (2020).

5 OECD, Indicators of Regulatory Management.

6 Βλ. σχετικά <https://www.pennreg.org/>.

7 Βλ. σχετικά http://www.ggk.gov.gr/?page_id=14.

8 Τα στοιχεία που εξάγονται τα πορίσματα και οι εισηγήσεις της αξιολόγησης εφαρμογής βασίζονται στη νο-

Αντίστοιχοι δείκτες έχουν αναπτυχθεί στο εξωτερικό (OMB, 2011), χρησιμοποιούνται ευρύτατα στις ανεπτυγμένες δημοκρατίες⁹, και θεωρούνται πρακτική συνέχεια και εφαρμογή της επιστήμης της καλής νομοθέτησης (Coglianese, 2011) η οποία μετρά ήδη περισσότερα από 30 χρόνια παρουσίας στην Ευρώπη (Fritsch, Radaelli, & Schrefler, 2012).

Η νομοθετική παραγωγή του 2020 σε αριθμούς

Ο Πίνακας 1 αποτυπώνει τα βασικά χαρακτηριστικά της νομοθέτησης για το 2020. Ο όγκος της συνολικής, «μεικτής» νομοθετικής παραγωγής σχεδόν διπλασιάστηκε σε νομοθετήματα και υπερδιπλασιάστηκε σε σελίδες σε σχέση με το 2019 καταδεικνύοντας τον αυξανόμενο νομοθετικό πληθωρισμό που χαρακτηρίζει σταθερά τη νομοθέτηση στην Ελλάδα. Εντυπωσιακός παραμένει ο αριθμός των τροπολογιών (196) που αντιστοιχούν κατά μέσο όρο σε 3,2 ανά νόμο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης ο αριθμός των εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις, οι οποίες ανέρχονται συνολικά σε 2.166 ή σε 19 ανά νόμο/κύρωση. Με άλλα λόγια, για να ενεργοποιηθούν όλοι οι νόμοι του 2020 απαιτείται να εκδίδονται 5,9 Υπουργικές Αποφάσεις κάθε μέρα για έναν χρόνο.

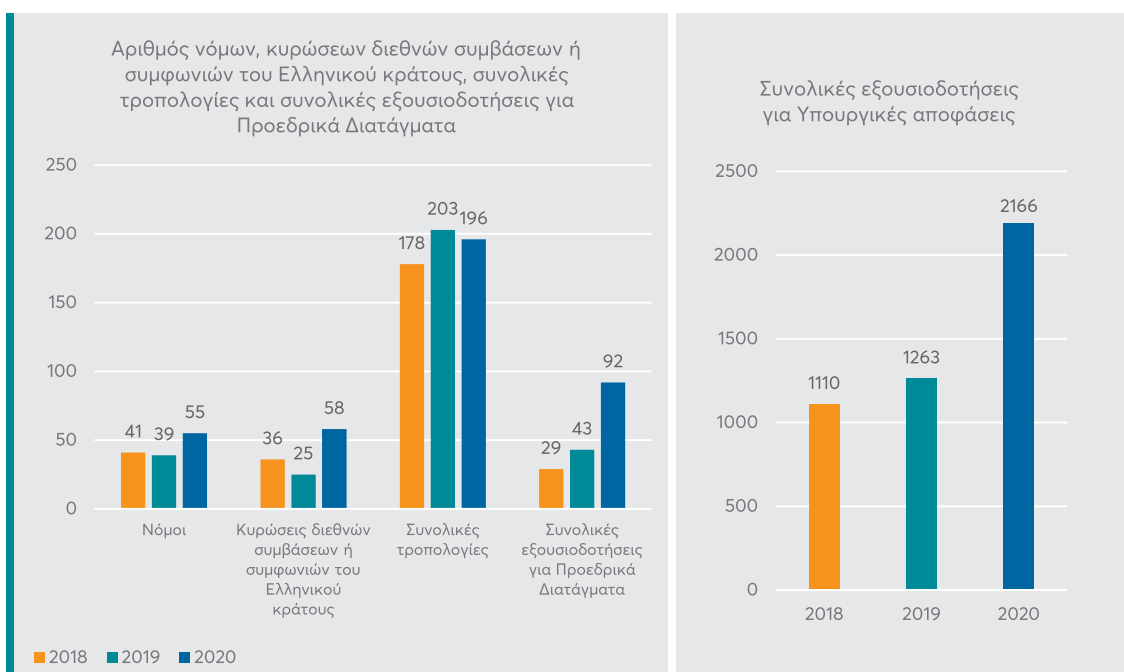
Πίνακας 1. Η νομοθέτηση του 2020 σε αριθμούς.

Κατηγορία	Νόμοι	Κυρώσεις
Νομοθετική Παραγωγή	55	58
Σελίδες	2.561	7.741
Τροπολογίες	176	20
Εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα	89	3
Εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές αποφάσεις	1.925	241

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά της συνολικής νομοθετικής παραγωγής του 2020 σε σχέση με τα έτη 2018 και 2019.

μικρή υποστήριξη της Τράπεζας Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.
9 Βλέπε σχετικά Freudenberg, 2003, Secretariat, 2009, NAO, 2011.

Γράφημα 1. Βασικά χαρακτηριστικά νομοθετικής παραγωγής 2018-2020.



Η σημαντική αύξηση του αριθμού των εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Υπουργικών Αποφάσεων σε συνδυασμό με την οριακή ποιοτική βελτίωση των νόμων αποδεικνύει ότι η ελληνική νομοθετική παραγωγή και οι κανόνες της καλής νομοθέτησης παραμένουν ευάλωτες σε πιέσεις του πολιτικού και κομματικού συστήματος.

Στον Πίνακα 3 κατατάσσονται όλοι οι νόμοι του 2020 από τον καλύτερο στον χειρότερο. Ο πίνακας, εκτός από τον αριθμό και τον τίτλο του νόμου, περιέχει τη σειρά κατάταξης και τη συνολική του βαθμολογία, καθώς και τις βαθμολογίες για κάθε επιμέρους κατηγορία και το Υπουργείο από το οποίο κατατέθηκε.

Όπως και στις προηγούμενες δημοσιεύσεις η αξιολόγηση και ανάλυση της νομοθετικής ποιότητας στον Δείκτη επικεντρώνεται στους τυπικούς νόμους¹⁰ (που περιλαμβάνουν επίσης κώδικες, Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου και ενσωμάτωση Ευρωπαϊκών οδηγιών).

10 Δηλαδή εξαιρούνται οι κυρώσεις διακρατικών ή διεθνών συμβάσεων / συμφωνιών (που ακολουθούν διαφορετικές διαδικασίες, σύμφωνα με το άρθρο 112 του Κανονισμού της Βουλής), κυρώσεις διμερών συμβάσεων / συμφωνιών εσωτερικού, καθώς και κυρώσεις προϋπολογισμού, απολογισμού και ισολογισμού του κράτους, που έχουν περιορισμένη νομοθετική ευελιξία.

Πίνακας 2: Συνολική κατάταξη νόμων και βαθμολογία ανά επιμέρους κατηγορία, 2020

Αριθμός Νόμου	Τίτλος	Κατάταξη (/55)	Συνολική Ποιότητα Νομοθέτησης (/100)	Δικαιοπολιτικά Χαρακτηριστικά (/20)	Ποιότητα Προκοινοβουλευτικής διαδικασίας (/20)	Ποιότητα Κοινοβουλευτικής διαδικασίας (/30)	Ποιότητα Εφαρμογής (/30)	Υπουργείο
4654	Εκλογή Βουλευτών	1	78,54	18,85	10,94	18,75	30,00	Εσωτερικών
4679	Εμπορικά σήματα - ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/2436 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών - μελών περί σημάτων και της Οδηγίας 2004/48/ΕΚ σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και άλλες διατάξεις.	2	68,13	12,69	14,06	24,38	17,00	Ανάπτυξης και Επενδύσεων
4672	Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1564 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Σεπτεμβρίου 2017 σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2001/29/ΕΚ για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.	3	67,62	17,31	11,56	18,75	20,00	Πολιτισμού και Αθλητισμού
4673	Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και άλλες διατάξεις.	4	67,49	12,31	8,13	18,75	28,30	Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
4666	Τροποποίηση του ν. 4251/2014 (Α' 80) για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία (ΕΕ) 2016/801 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Μαΐου 2016 σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την έρευνα, τις σπουδές, την πρακτική άσκηση, την εθελοντική υπηρεσία, τις ανταλλαγές μαθητών ή τα εκπαιδευτικά προγράμματα και την απασχόληση των εσωτερικών άμισθων βοηθών (au pair).	5	65,58	18,08	8,75	18,75	20,00	Προστασίας του Πολίτη
4728	Επείγουσες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των καταστροφικών συνεπειών από την πορεία του μεσογειακού κυκλώνα «Ιανός», περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις.	6	63,84	11,15	5,94	18,75	28,00	Οικονομικών

Αριθμός Νόμου	Τίτλος	Κατάταξη (/55)	Συνολική Ποιότητα Νομοθέτησης (/100)	Δικαιοπολιτικά Χαρακτηριστικά (/20)	Ποιότητα Προνομοβουλευτικής διαδικασίας (/20)	Ποιότητα Κοινοβουλευτικής διαδικασίας (/30)	Ποιότητα Εφαρμογής (/30)	Υπουργείο
4678	Τροποποίηση διατάξεων του ν. 2168/1993 (Α' 147) «Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν όπλα, πυρομαχικά, εκρηκτικές ύλες, εκρηκτικούς μηχανισμούς και άλλες διατάξεις», εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/853 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Μαΐου 2017 για την τροποποίηση της Οδηγίας 91/477/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο της απόκτησης και της κατοχής όπλων και θέσπιση των αναγκαίων συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) 2015/2403 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.	7	63,34	16,15	13,44	18,75	15,00	Προστασίας του Πολίτη
4701	Πλαίσιο χορήγησης μικροχρηματοδοτήσεων, ρυθμίσεις χρηματοπιστωτικού τομέα και άλλες διατάξεις.	8	62,19	10,00	10,31	16,88	25,00	Οικονομικών
4659	Επίδομα γέννησης και λοιπές διατάξεις.	9	62,04	9,23	9,06	18,75	25,00	Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
4711	Απλούστευση πλαισίου άσκησης οικονομικών δραστηριοτήτων αρμοδιότητας Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και άλλες διατάξεις.	10	61,67	11,54	13,75	16,88	19,50	Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
4710	Προώθηση της ηλεκτροκίνησης και άλλες διατάξεις.	11	60,75	12,31	10,31	20,63	17,50	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4756	Μέτρα ενίσχυσης των εργαζομένων και ευάλω των κοινωνικών ομάδων, κοινωνικοασφαλιστικές ρυθμίσεις και διατάξεις για την ενίσχυση των ανέργων.	12	59,50	13,85	7,50	18,75	19,40	Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
4675	Πρόληψη, προστασία και προαγωγή της υγείας - ανάπτυξη των υπηρεσιών δημόσιας υγείας και άλλες διατάξεις.	13	59,35	13,85	11,25	18,75	15,50	Υγείας
4706	Εταιρική διακυβέρνηση ανωνύμων εταιρειών, σύγχρονη αγορά κεφαλαίου, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, μέτρα προς εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1131 και άλλες διατάξεις.	14	59,27	7,69	10,63	18,75	22,20	Οικονομικών
4686	Βελτίωση της μεταναστευτικής νομοθεσίας, τροποποίηση διατάξεων των νόμων 4636/2019 (Α' 169), 4375/2016 (Α' 51), 4251/2014 (Α' 80) και άλλες διατάξεις.	15	56,96	11,92	9,69	18,75	16,60	Μετανάστευσης και Ασύλου
4703	Δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις και άλλες διατάξεις.	16	55,95	15,77	8,13	18,75	13,30	Προστασίας του Πολίτη

Αριθμός Νόμου	Τίτλος	Κατάταξη (/55)	Συνολική Ποιότητα Νομοθέτησης (/100)	Δικαιοπολιτικά Χαρακτηριστικά (/20)	Ποιότητα Προκοινοβουλευτικής διαδικασίας (/20)	Ποιότητα Κοινοβουλευτικής διαδικασίας (/30)	Ποιότητα Εφαρμογής (/30)	Υπουργείο
4713	Εκσυγχρονισμός της ιδιωτικής εκπαίδευσης και άλλες επείγουσες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.	17	54,44	12,69	12,81	8,44	20,50	Παιδείας και Θρησκευμάτων
4664	Κύρωση της από 24.12.2019 Π.Ν.Π. «Κατεπείγουσες ρυθμίσεις για την αύξηση του ποσού του κοινωνικού μερίσματος για το έτος 2019, την παράταση ισχύος του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών και την παράταση της προθεσμίας κατάργησης υποθηκοφυλακείων και κτηματολογικών γραφείων» (Α' 212) και άλλες διατάξεις	18	54,14	11,15	9,06	5,63	28,30	Οικονομικών
4704	Επιτάχυνση και απλούστευση της ενίσχυσης οπτικοακουστικών έργων, ενίσχυση της Ψηφιακής Διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις.	19	54,04	11,54	10,00	15,00	17,50	Ψηφιακής Διακυβέρνησης
4712	Διυπηρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς, ρύθμιση της οικονομικής δραστηριότητας, αντιμετώπιση του παράνομου εμπορίου, πρόστιμα για τη διακίνηση και εμπορία απομιμητικών/παραποιημένων προϊόντων, ρύθμιση θεμάτων για τη βιομηχανία, τις ιδιωτικές επενδύσεις, τις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, την έρευνα, την καινοτομία και το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος και λοιπές διατάξεις.	20	53,97	7,31	8,13	20,63	17,90	Ανάπτυξης και Επενδύσεων
4688	Ειδικές μορφές τουρισμού, διατάξεις για την τουριστική ανάπτυξη και άλλες διατάξεις.	21	53,44	8,85	10,31	16,88	17,40	Τουρισμού
4681	Κύρωση της από 10.2.2020 Π.Ν.Π. «Κατεπείγουσες ρυθμίσεις επίταξης ακινήτων για την αποφυγή διακινδύνευσης της δημόσιας τάξης και υγείας» (Α' 28) και της από 2.3.2020 Π.Ν.Π. «Αναστολή της υποβολής αιτήσεων χορήγησης ασύλου» (Α' 45) και άλλες διατάξεις.	22	52,67	14,23	6,56	9,38	22,50	Μετανάστευσης και Ασύλου
4680	Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2341 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2016 για τις δραστηριότητες και την εποπτεία των Ιδρυμάτων Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών (Ι.Ε.Σ.Π.) και άλλες διατάξεις.	23	52,37	11,15	8,44	16,88	15,90	Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
4757	Σύσταση, λειτουργία και αρμοδιότητες Αρχής Πολιτικής Αεροπορίας, ρύθμιση ζητημάτων Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.	24	51,99	10,77	8,44	16,88	15,90	Υποδομών και Μεταφορών

Αριθμός Νόμου	Τίτλος	Κατάταξη (/55)	Συνολική Ποιότητα Νομοθέτησης (/100)	Δικαιοπολιτικά Χαρακτηριστικά (/20)	Ποιότητα Προνομοβουλευτικής διαδικασίας (/20)	Ποιότητα Κοινοβουλευτικής διαδικασίας (/30)	Ποιότητα Εφαρμογής (/30)	Υπουργείο
4734	Τροποποίηση του ν. 4557/2018 (Α' 139) για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας -Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843 (L 156) και του άρθρου 3 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2177 (L 334) και λοιπές διατάξεις.	25	51,57	11,54	4,38	11,25	24,40	Οικονομικών
4760	Ρυθμίσεις σωφρονιστικής νομοθεσίας, διατάξεις για το Ταμείο Προνοίας Απασχολούμενων στα Σώματα Ασφαλείας και λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.	26	51,36	15,00	8,13	20,63	7,60	Προστασίας του Πολίτη
4653	Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης, Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, Ερευνητικών και Τεχνολογικών Φορέων και άλλες διατάξεις.	27	51,28	8,46	8,44	24,38	10,00	Παιδείας και Θρησκευμάτων
4708	Κέντρο Πολιτισμού και Δημιουργίας ΑΚΡΟΠΟΛ και λοιπές διατάξεις	28	50,97	13,46	9,38	13,13	15,00	Πολιτισμού και Αθλητισμού
4684	Κύρωση της από 30.3.2020 Π.Ν.Π. «Μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις» (Α' 75) και άλλες διατάξεις.	29	50,75	12,31	7,81	5,63	25,00	Υγείας
4753	Λήψη συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης (L 186), ρυθμίσεις για τη Διυπηρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς, την Επιτροπή Ανταγωνισμού, τη λειτουργία της αγοράς και λοιπές διατάξεις.	30	50,63	10,77	6,56	15,00	18,30	Ανάπτυξης και Επενδύσεων
4715	Ρυθμίσεις για τη διασφάλιση της πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας - Ίδρυση και καταστατικό του Οργανισμού Διασφάλισης της Ποιότητας στην Υγεία Α.Ε. (Ο.ΔΙ.Π.Υ. Α.Ε.), άλλες επείγουσες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και άλλες διατάξεις.	31	49,17	11,15	8,13	12,19	17,70	Υγείας
4735	Τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, νέο πλαίσιο επιλογής διοικήσεων στον δημόσιο τομέα, ρύθμιση οργανωτικών θεμάτων της Γενικής Γραμματείας Ιθαγένειας και της Γενικής Γραμματείας Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα του Υπουργείου Εσωτερικών, ρυθμίσεις για την αναπτυξιακή προοπτική και την εύρυθμη λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις.	32	48,37	8,46	7,81	15,00	17,10	Εσωτερικών

Αριθμός Νόμου	Τίτλος	Κατάταξη (/55)	Συνολική Ποιότητα Νομοθέτησης (/100)	Δικαιοπολιτικά Χαρακτηριστικά (/20)	Ποιότητα Προνομοβουλευτικής διαδικασίας (/20)	Ποιότητα Κοινοβουλευτικής διαδικασίας (/30)	Ποιότητα Εφαρμογής (/30)	Υπουργείο
4714	Φορολογικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας της ελληνικής οικονομίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών (ΕΕ) 2017/1852, (ΕΕ) 2018/822, (ΕΕ) 2020/876, (ΕΕ)2016/1164, (ΕΕ) 2018/1910 και (ΕΕ) 2019/475, συνεισφορά Δημοσίου για την αποπληρωμή δανείων πληγέντων δανειοληπτών λόγω των δυσμενών συνεπειών της νόσου COVID-19 και άλλες διατάξεις.	33	48,19	10,38	4,38	13,13	20,30	Οικονομικών
4652	Ρυθμίσεις για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλες διατάξεις	34	47,99	10,00	9,06	13,13	15,80	Εξωτερικών
4683	Κύρωση της από 20.3.2020 Π.Ν.Π. «Κατεπείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεπειών του κινδύνου διασποράς του κορωνοϊού COVID-19, τη στήριξη της κοινωνίας και της επιχειρηματικότητας και τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της αγοράς και της δημόσιας διοίκησης» (Α' 68) και άλλες διατάξεις.	35	47,72	11,15	5,94	5,63	25,00	Υγείας
4682	Κύρωση: α) της από 25.2.2020 Π.Ν.Π. «Κατεπείγοντα μέτρα αποφυγής και περιορισμού της διάδοσης κορωνοϊού» (Α' 42), β) της από 11.3.2020 Π.Ν.Π. «Κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της εμφάνισης του κορωνοϊού COVID-19 και της ανάγκης περιορισμού της διάδοσής του» (Α' 55) και γ) της από 14.3.2020 Π.Ν.Π. «Κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης της ανάγκης περιορισμού της διασποράς του κορωνοϊού COVID-19» (Α' 64) και άλλες διατάξεις.	36	47,67	15,38	6,56	5,63	20,10	Υγείας
4692	Αναβάθμιση του Σχολείου και άλλες διατάξεις.	37	47,38	7,69	9,06	13,13	17,50	Παιδείας και Θρησκευμάτων
4722	Κύρωση: α) της από 10.8.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Επείγουσες ρυθμίσεις αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών του Εθνικού Συστήματος Υγείας, προστασίας από τη διασπορά του κορωνοϊού COVID-19, στήριξης της αγοράς εργασίας και διευκόλυνσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας» (Α' 157) και β) της από 22.8.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Εκτακτα μέτρα για την ενίσχυση των αστικών συγκοινωνιών, την προμήθεια μέσων ατομικής προστασίας και την πρόσληψη προσωπικού καθαριότητας των σχολικών μονάδων, τη στήριξη των τουριστικών επιχειρήσεων και της αγοράς εργασίας και την ενίσχυση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας προς αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, καθώς και τη στήριξη των πλημμοροπαθών της Εύβοιας που επλήγησαν κατά τις πλημμύρες της 8ης και 9ης Αυγούστου 2020» (Α' 161) και άλλες διατάξεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλων επειγόντων ζητημάτων	38	46,82	7,69	5,63	15,00	18,50	Υγείας

Αριθμός Νόμου	Τίτλος	Κατάταξη (/55)	Συνολική Ποιότητα Νομοθέτησης (/100)	Δικαιοπολιτικά Χαρακτηριστικά (/20)	Ποιότητα Προνομοβουλευτικής διαδικασίας (/20)	Ποιότητα Κοινοβουλευτικής διαδικασίας (/30)	Ποιότητα Εφαρμογής (/30)	Υπουργείο
4690	Κύρωση: α) της από 13.4.2020 Π.Ν.Π. «Μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις» (Α' 84) και β) της από 1.5.2020 Π.Ν.Π. «Περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την επάνοδο στην κοινωνική και οικονομική κανονικότητα» (Α' 90) και άλλες διατάξεις.	39	45,60	6,54	9,06	15,00	15,00	Υγείας
4736	Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/904 σχετικά με τη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον και λοιπές διατάξεις.	40	44,79	11,92	9,69	16,88	6,30	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4761	Αναδιοργάνωση του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων και μετονομασία του σε Οργανισμό Διαχείρισης και Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων, προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς στο εξωτερικό, ρυθμίσεις για το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης και το μουσείο «Φοίβος Ανωγειανάκης» και άλλες διατάξεις.	41	44,26	10,38	10,00	16,88	7,00	Πολιτισμού και Αθλητισμού
4726	Αναμόρφωση θεσμικού πλαισίου των αρχαιρεσιών των αθλητικών φορέων, διακρινόμενοι συνοδοί αθλητών ΑμεΑ, σύσταση Εθνικής Πλατφόρμας Αθλητικής Ακεραιότητας, Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή (Ε.Ο.Ε.), Ελληνική Παραολυμπιακή Επιτροπή (Ε.Π.Ε.) και άλλες διατάξεις.	42	43,90	10,77	6,25	16,88	10,00	Πολιτισμού και Αθλητισμού
4691	Ρυθμίσεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό του αγροτικού τομέα και άλλες διατάξεις.	43	43,45	11,54	8,13	16,88	6,90	Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
4663	Ίδρυση, λειτουργία και εκμετάλλευση αεροδρομίων επί υδάτινων επιφανειών, ρυθμίσεις μεταφορών και άλλες διατάξεις.	44	43,26	10,38	10,00	16,88	6,00	Υποδομών και Μεταφορών
4745	Ρυθμίσεις για την επιτάχυνση της εκδίκασης εκκρεμών υποθέσεων του ν. 3869/2010, σύμφωνα με τις επιταγές της παρ. 1 του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α., ως προς την εύλογη διάρκεια της πολιτικής δίκης, τροποποιήσεις του Κώδικα Διηγόρων και άλλες διατάξεις.	45	42,90	11,54	8,13	13,13	10,10	Δικαιοσύνης
4662	Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις.	46	40,44	11,15	10,31	9,38	9,60	Προστασίας του Πολίτη

Αριθμός Νόμου	Τίτλος	Κατάταξη (/55)	Συνολική Ποιότητα Νομοθέτησης (/100)	Δικαιοπολιτικά Χαρακτηριστικά (/20)	Ποιότητα Προκοινοβουλευτικής διαδικασίας (/20)	Ποιότητα Κοινοβουλευτικής διαδικασίας (/30)	Ποιότητα Εφαρμογής (/30)	Υπουργείο
4670	Ασφαλιστική μεταρρύθμιση και ψηφιακός μετασχηματισμός Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-Ε.Φ.Κ.Α.) και άλλες διατάξεις.	47	40,40	9,62	7,50	16,88	6,40	Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
4700	Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο, τροποποιήσεις στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, διατάξεις για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις.	48	39,92	8,85	12,19	9,38	9,50	Δικαιοσύνης
4676	Εκσυγχρονισμός θεσμικού πλαισίου για τις θαλάσσιες ενδομεταφορές και λοιπές διατάξεις.	49	39,61	11,54	9,69	16,88	1,50	Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής
4674	Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις.	50	38,45	8,46	7,19	15,00	7,80	Εσωτερικών
4759	Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις.	51	37,57	8,46	7,81	15,00	6,30	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4727	Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) - Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις.	52	35,85	10,77	7,50	16,88	0,70	Ψηφιακής Διακυβέρνησης
4685	Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις.	53	35,72	7,69	10,63	15,00	2,40	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4738	"Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις."	54	33,41	8,08	5,00	13,13	7,20	Οικονομικών
4764	Ρυθμίσεις για την προστασία της δημόσιας υγείας από τις συνέπειες της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, την ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς, την επιτάχυνση της απονομής των συντάξεων, τη ρύθμιση οφειλών προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις.	55	19,96	7,31	3,75	0,00	8,90	Υγείας

Ένα θετικό παράδειγμα: Ο Ν. 4654/2020 «Εκλογή Βουλευτών»

Ο νόμος του 2020 με την υψηλότερη συνολική βαθμολογία στον Δείκτη (78,5/100) είναι ο 4654 «Εκλογή Βουλευτών», που κατατέθηκε στη Βουλή από τον τότε Υπουργό Εσωτερικών, κύριο Παναγιώτη Θεοδωρικάκο.

Σε ό,τι αφορά τα Δικαιοπολιτικά του Χαρακτηριστικά (βαθμολογία 18,8/20), είναι ένας νόμος που ρυθμίζει ένα μόνο πεδίο πολιτικής, είναι μικρός και κατανοητός χωρίς άσχετες διατάξεις, χωρίς να τροποποιεί άλλους νόμους ή προεδρικά διατάγματα της τελευταίας τριετίας.

Στο πεδίο της Προκοινοβουλευτικής Διαδικασίας (βαθμολογία 10,9/20) ο νόμος τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση με όλα τα τελικά του άρθρα αλλά για 4 μόλις ημέρες, δεν δημιουργεί νέα σώματα ή δομές και δεν προσθέτει πληροφοριακές υποχρεώσεις. Ακόμη συνοδεύεται από Έκθεση Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης.

Ως προς το πεδίο της Κοινοβουλευτικής Διαδικασίας (βαθμολογία 18,7/30), ο νόμος ψηφίστηκε με την κανονική διαδικασία και δεν είχε τροπολογίες.

Ως προς την Αξιολόγηση Εφαρμογής (βαθμολογία 30/30) ο νόμος δεν δίνει εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα και Υπουργικές Αποφάσεις, συνεπώς ενεργοποιείται αμέσως.

Ένα αρνητικό παράδειγμα: Ο Ν. 4764/2020 «Ρυθμίσεις για την προστασία της δημόσιας υγείας από τις συνέπειες της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, την ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς, την επιτάχυνση της απονομής των συντάξεων, τη ρύθμιση οφειλών προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις»

Ο νόμος του 2020 με τη χαμηλότερη συνολική βαθμολογία στον Δείκτη (19,9/100) είναι ο 4764 «Ρυθμίσεις για την προστασία της δημόσιας υγείας από τις συνέπειες της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, την ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς, την επιτάχυνση της απονομής των συντάξεων, τη ρύθμιση οφειλών προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις», που κατατέθηκε στη Βουλή από τον τότε Υπουργό Υγείας, κύριο Βασίλη Κικίλια.

Σε ό,τι αφορά τα Δικαιοπολιτικά του Χαρακτηριστικά (βαθμολογία 7/20), είναι ένας νόμος που ρυθμίζει περισσότερα από ένα πεδία πολιτικής, είναι μεσαίος σε έκταση, με τις περισσότερες διατάξεις του να μην σχετίζονται μεταξύ τους (όπως φαίνεται και από τον τίτλο του νόμου), και τροποποιεί περισσότερους από 10 νόμους που ετέθησαν σε ισχύ την τελευταία τριετία.

Στο πεδίο της Προκοινοβουλευτικής Διαδικασίας (βαθμολογία 3,7/20), τον νόμο υπογράφουν 24 υπουργοί, υφυπουργοί και λοιποί αρμόδιοι, ενδεικτικό του πόσα διαφορετικά και άσχετα θέματα ρυθμίζει. Δεν πραγματοποιήθηκε μη κοινοβουλευτική διαβούλευση, ενώ επίσης ο νόμος δημιουργεί νέα σώματα και δομές. Παρότι συνοδεύ-

εται από Έκθεση Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης, δεν παρέχονται ποσοτικά στοιχεία για τις επιπτώσεις του στην κοινωνία, την οικονομία, το περιβάλλον, το κράτος και τη δημόσια διοίκηση.

Στην Κοινοβουλευτική Διαδικασία (βαθμολογία 0/30), ο νόμος ψηφίστηκε με κατεπείγουσα διαδικασία, έχει 8 τροπολογίες με 32 άρθρα στο σύνολο τους, περιλαμβάνει μη σχετικές τροπολογίες, ενώ μόνο σε μία τροπολογία περιλαμβάνονται 22 άρθρα. Ακόμη, οι 6 τροπολογίες είναι εκπρόθεσμες (75%), ενώ δεν έγινε ακρόαση κοινωνικών εταίρων.

Σε ό,τι αφορά την Αξιολόγηση Εφαρμογής (βαθμολογία 8,9/30), ο νόμος παρέχει εξουσιοδότηση για 1 προεδρικό διάταγμα, το οποίο δεν έχει ενεργοποιηθεί εντός 6 μηνών, καθώς και 74 εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις, από τις οποίες εντός 6 μηνών έχει ενεργοποιηθεί το 39%.

Ο νόμος 4764/2020 είναι ο τελευταίος του έτους και όπως συστηματικά καταγράφεται και στις δύο προηγούμενες χρονιές ο τελευταίος ή ο προτελευταίος νόμος του έτους λαμβάνει τη χαμηλότερη συνολική βαθμολογία.

Η νομοθετική ποιότητα του 2020: σύγκριση με το 2018 και το 2019

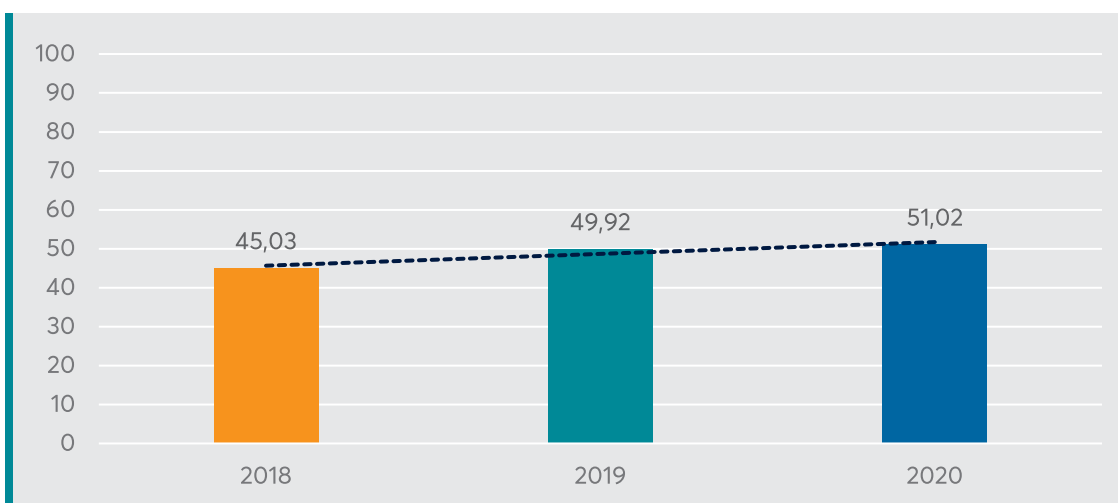
Η ποιότητα των νόμων στη συνολική βαθμολόγηση

Η νομοθετική ποιότητα στην Ελλάδα το 2020 βρίσκεται αρκετά χαμηλά, παρά την οριακή βελτίωση που αποτυπώνεται στον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης την τελευταία τριετία δημοσίευσής του. Όπως καταδεικνύει το Γράφημα 2 η συνολική βαθμολογία της ποιότητας των νόμων το 2020 είναι 51/100, παρουσιάζοντας οριακή βελτίωση σε σχέση με το 2019 (+1,10 μονάδες) και σημαντική βελτίωση σε σχέση με το 2018 (+6,02).

Εντούτοις, το γεγονός πως η ποιότητα νομοθέτησης ξεπερνάει οριακά τη βάση της κλίμακας μέτρησης του Δείκτη καταδεικνύει το βαθύ έλλειμμα καλής νομοθέτησης στην Ελλάδα. Η συνέχιση κακών πρακτικών νομοθέτησης που έχουν επισημανθεί επανειλημμένα στη βιβλιογραφία¹¹, συντηρεί το φαινόμενο της πολυνομίας και της κακονομίας, παρά τα όποια μικρά βήματα βελτίωσης καταγράφονται.

11 Βλ. σχετικά Σωτηρόπουλος & Χριστόπουλος, 2016.

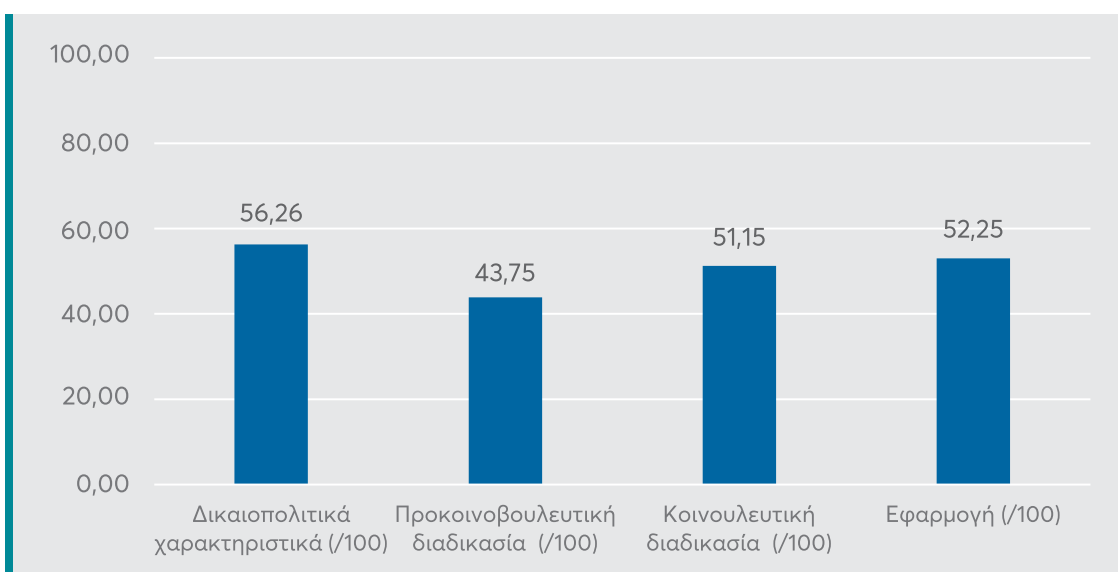
Γράφημα 2. Συνολική βαθμολογία των νόμων στον Δείκτη την τριετία 2018-2020.



Όπως φαίνεται και στο Γράφημα 3, το 2020 η μεγαλύτερη αδυναμία στην ποιότητα της νομοθέτησης εντοπίζεται στο προκοινοβουλευτικό στάδιο (43,87/100), που συνδέεται, μεταξύ άλλων, με δύο βασικά χαρακτηριστικά της νομοθετικής διαδικασίας: αφενός, με τη συμμετοχή των πολιτών και των δημόσιων φορέων μέσω της δημόσιας διαβούλευσης στη διαμόρφωση της πολιτικής· αφετέρου, με την τεκμηρίωση των δημόσιων πολιτικών με έγκυρα δεδομένα και τον προσδιορισμό των επιπτώσεων της ρύθμισης.

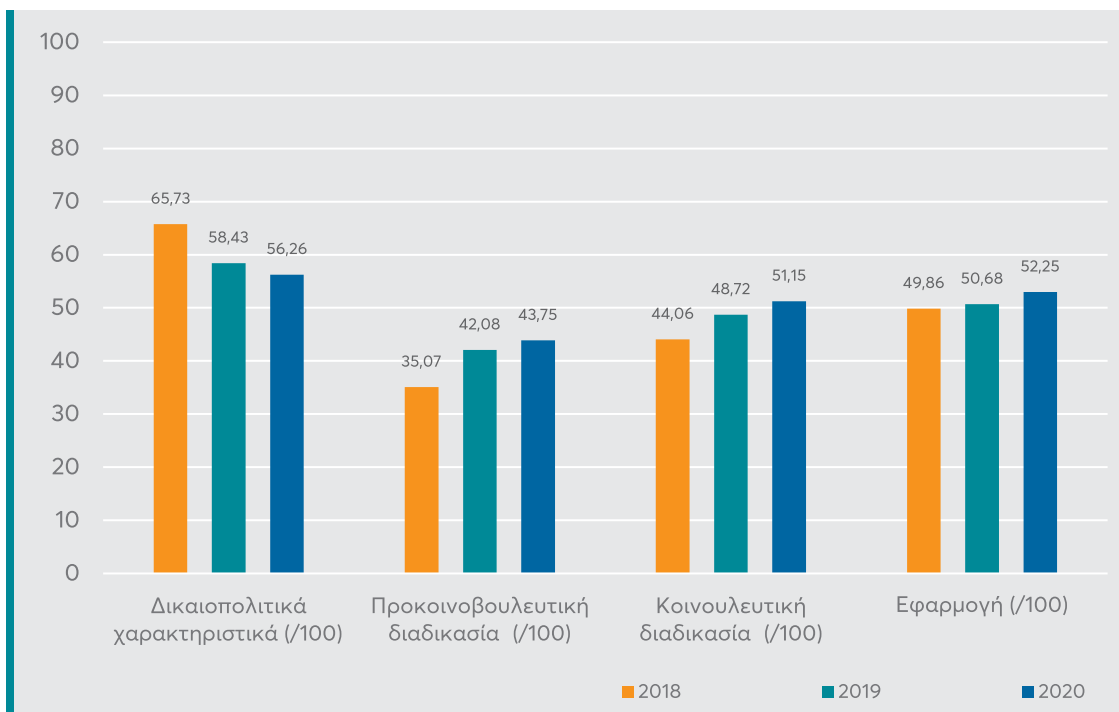
Επίσης, ελλιπής κρίνεται τόσο η κοινοβουλευτική διαδικασία (51,26/100) όσο και η εφαρμογή των νόμων (52,28/100). Ελάχιστα καλύτερη φαίνεται να είναι η κατηγορία που αφορά τα δικαιιοπολιτικά χαρακτηριστικά, δηλαδή το κείμενο, τη δομή, τον σκοπό και την κατανόηση του νόμου (56,26/100).

Γράφημα 3. Βαθμολογία στα 100 στις 4 βασικές κατηγορίες – στάδια νομοθέτησης – που αξιολογεί ο Δείκτης.



Συγκριτικά με τα προηγούμενα δύο έτη, η ποιότητα της νομοθέτησης φαίνεται να έχει βελτιωθεί στις 3 από τις 4 επιμέρους κατηγορίες, όπως καταδεικνύεται στο Γράφημα 4. Πιο συγκεκριμένα, το 2020 στην πρώτη κατηγορία παρατηρούμε μία υποχώρηση 2,17 μονάδων στα 100, σε σχέση με το 2019. Αυτή η υποχώρηση υπερκαλύπτεται όμως από τη βελτίωση στην προκοινοβουλευτική διαδικασία (+1,79 μονάδες στα 100), την κοινοβουλευτική διαδικασία (+2,54 μονάδες στα 100) και την εφαρμογή (+1,6 μονάδες στα 100).

Γράφημα 4. Βαθμολογία στα 100 στις 4 βασικές κατηγορίες – στάδια νομοθέτησης- που αξιολογεί ο Δείκτης (2018-2020).



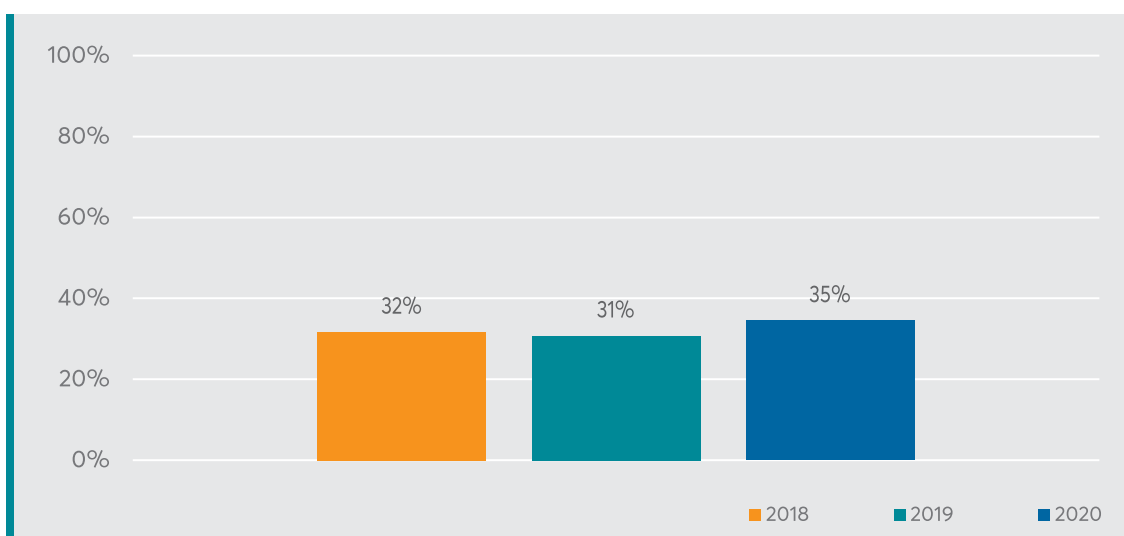
Η οριακή βελτίωση της προ-κοινοβουλευτικής και της κοινοβουλευτικής διαδικασίας δημιουργεί ένα θετικό κεκτημένο που πρέπει να κεφαλαιοποιηθεί και να συνεχιστεί. Από την άλλη, η φθίνουσα πορεία των δικαιοπολιτικών χαρακτηριστικών απαιτεί βελτίωση της νομοθετικής πρωτοβουλίας σε ό, τι αφορά το κείμενο και τους σκοπούς του νόμου.

Η νομοθετική ποιότητα ανά κατηγορία αξιολόγησης

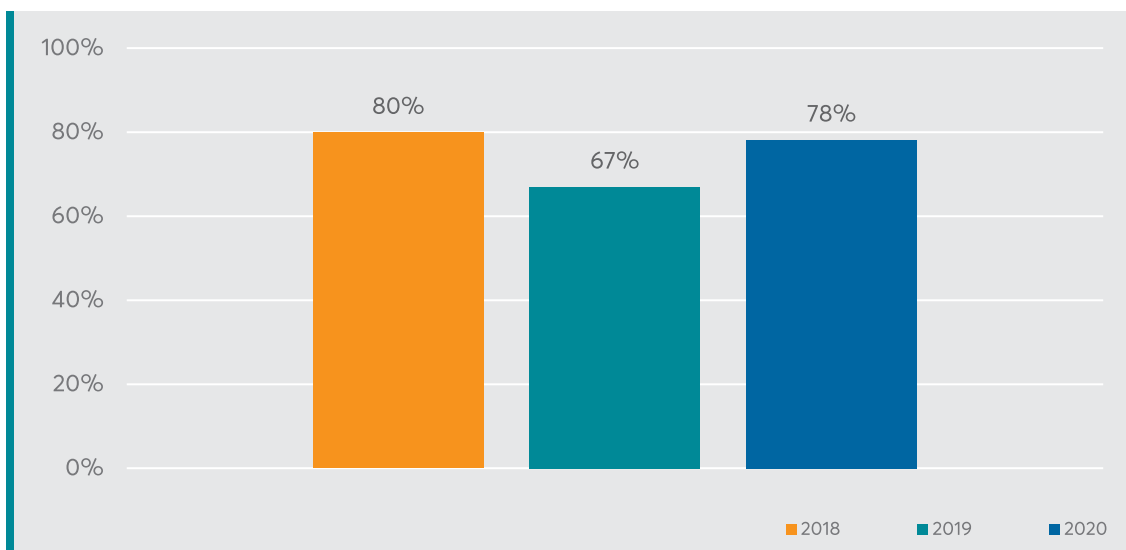
Δικαιοπολιτικά χαρακτηριστικά

Στην κατηγορία των Δικαιοπολιτικών χαρακτηριστικών εμφανίζεται μια από τις βασικές παθολογίες της νομοθέτησης στη χώρα μας που συναρτάται με την αδυναμία προγραμματισμού της από τον κοινοβουλευτικό νομοθέτη. Στο Γράφημα 5 παρουσιάζεται το ποσοστό των νόμων που με τις διατάξεις τους ρυθμίζονται θέματα που εμπίπτουν σε ένα μόνο πεδίο πολιτικής. Σχεδόν 7 στους 10 νόμους ρυθμίζουν περισσότερα από ένα θέματα και πολύ συχνά ψηφίζονται στη Βουλή πολυνομοσχέδια με δύο ή τρία διαφορετικά μεταξύ τους θέματα. Οι συχνές τροποποιήσεις νόμων που έχουν ψηφιστεί τα τρία προηγούμενα χρόνια, που επιπλέον δεν βασίζονται σε κάποια ex post ανάλυση των επιπτώσεων του νόμου, καταδεικνύουν την προχειρότητα της νομοθέτησης που έρχεται να καλυφθεί με νέα ρύθμιση (Γράφημα 6).

Γράφημα 5. Ποσοστό νόμων που ρυθμίζουν θέματα που εμπίπτουν σε ένα μόνο πεδίο πολιτικής (2018-2020).

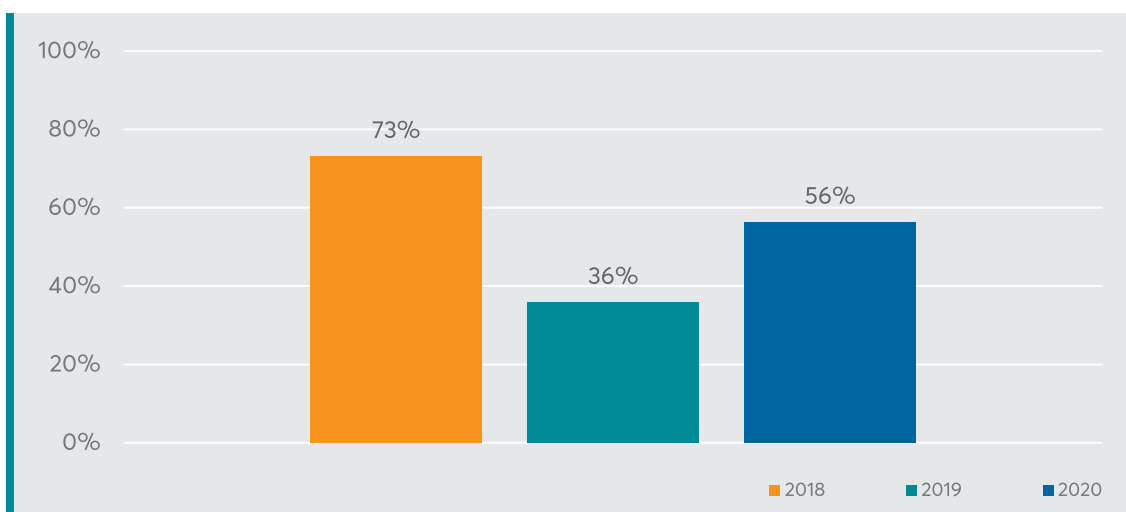


Γράφημα 6. Ποσοστό νόμων που τροποποιούν νόμους που έχουν ψηφιστεί το ίδιο ή το προηγούμενο έτος (2018-2020).



Η αναδρομικότητα που εμφανίζεται σε παραπάνω από 1 στους 2 νόμους το 2020 (υψηλότερη από το 2019, αλλά χαμηλότερη από το 2018, Γράφημα 7) κρίνεται προβληματική, μια και πλήττει την ασφάλεια και σταθερότητα του δικαίου, καθώς και τη λειτουργία της αγοράς.

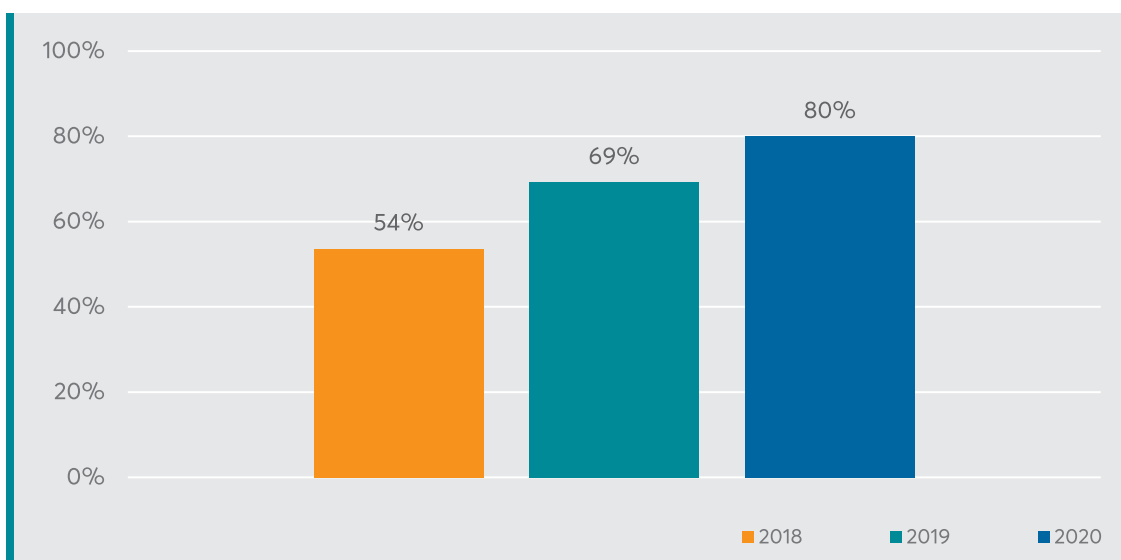
Γράφημα 7. Ποσοστό νόμων που παρέχει αναδρομικότητα στην ισχύ κάποιων διατάξεων της ρύθμισης (2018-2020).



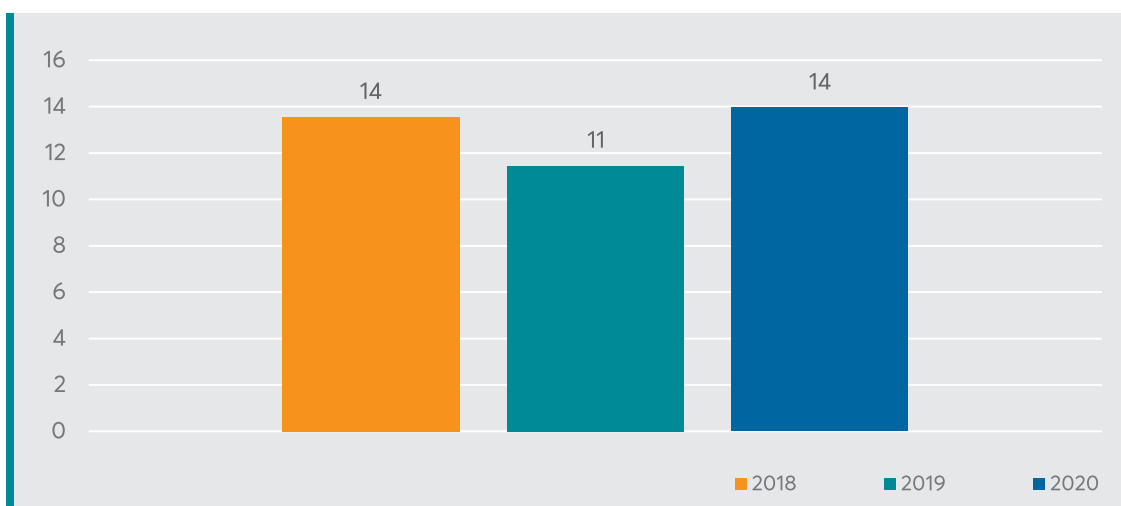
Προκοινοβουλευτική διαδικασία

Κατά την προκοινοβουλευτική διαδικασία παρατηρούμε πως το ποσοστό των νόμων που για τους οποίους είχε προηγηθεί εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση αυξάνεται τα τελευταία τρία έτη, με το 2020 να αποτελεί την καλύτερη χρονιά, αφού 8 στους 10 νόμους τέθηκαν σε εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση (Γράφημα 8), η οποία διήρκησε κατά μέσο όρο 14 ημέρες, 4 περισσότερες από το 2019 και στο ίδιο επίπεδο με το 2018 (Γράφημα 9).

Γράφημα 8. Ποσοστό νόμων που είχε προηγηθεί εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση (2018-2020).

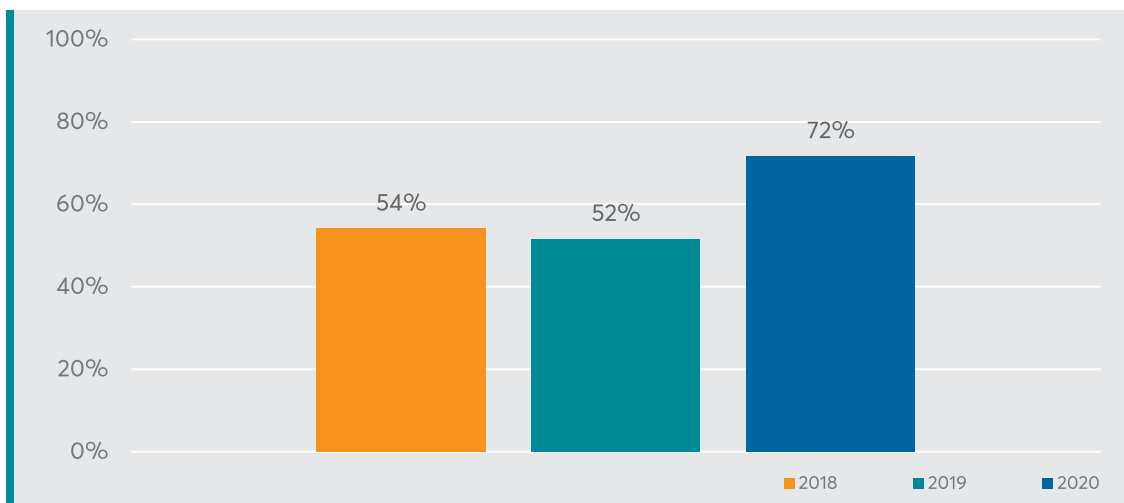


Γράφημα 9. Μέσος όρος ημερών που κράτησε η εξωτερική/μη κοινοβουλευτική διαβούλευση (2018-2020).



Ωστόσο, κατά μέσο όρο μόνο 7 από τα 10 άρθρα που τελικά είχε ο νόμος ήταν διαθέσιμα προς διαβούλευση το 2020 και παρότι το ποσοστό βελτιώθηκε σε σχέση με το 2018 και το 2019, εξακολουθεί να κρίνεται χαμηλό (Γράφημα 10). Το 1/3 των διατάξεων των νόμων εμφανίζεται για πρώτη φορά κατά την ψήφισή τους στην Βουλή.

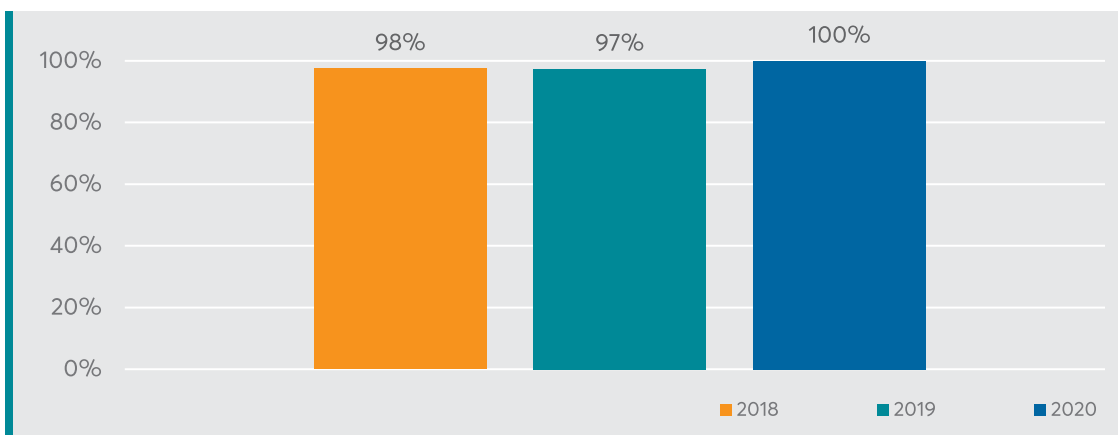
Γράφημα 10. Μέσος όρος ποσοστού των άρθρων που τέθηκαν σε δημόσια διαβούλευση σε σχέση με τα άρθρα που είχε ο νόμος κατά τη δημοσίευσή του (2018-2020).



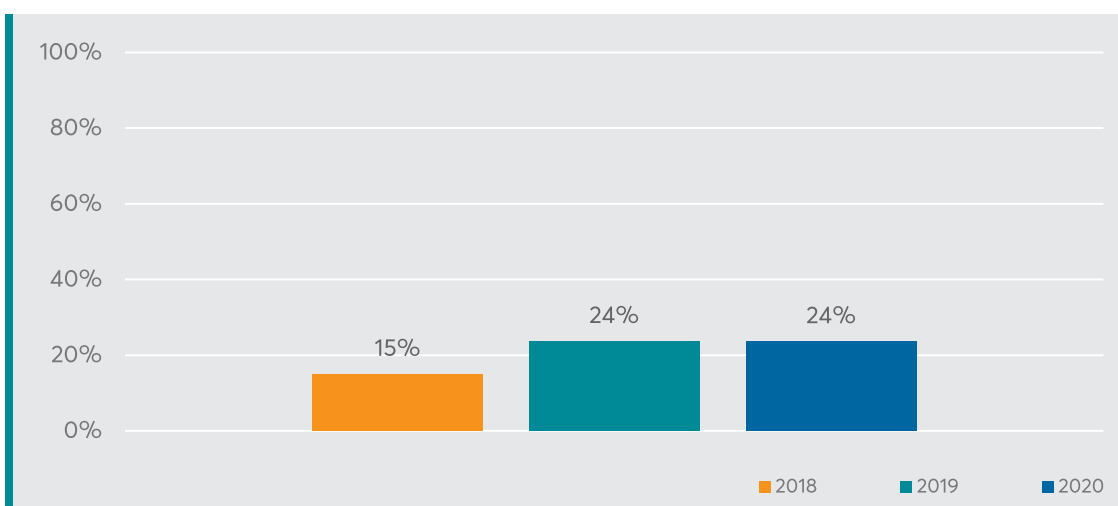
Όλοι νόμοι συνοδεύονται από ανάλυση συνεπειών ρύθμισης (Γράφημα 11), εντούτοις, μόνο ένα μικρό μέρος των δημόσιων πολιτικών βασίζονται σε μετρήσιμα δεδομένα που εξηγούν και υποστηρίζουν την ανάγκη της ρύθμισης. Μόνο 1 στους 4 νόμους είχε πρόβλεψη για απλούστευση διαδικασιών (Γράφημα 12), μόνο ένα 6% των απαντήσεων για τις επιπτώσεις των ρυθμίσεων περιλαμβάνει ποσοτικά δεδομένα (μ.ο., Πίνακας 5, Παράρτημα), ενώ δεν υπάρχει νόμος που να περιλαμβάνει μέτρηση διοικητικών επιβαρύνσεων¹² (Γράφημα 13) σύμφωνα με την έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρύθμισης. Τα παραπάνω δεδομένα καταδεικνύουν πως στην προκοινοβουλευτική διαδικασία εξακολουθεί να υπάρχει τεράστιο έλλειμμα τεκμηρίωσης των δημόσιων πολιτικών και πως η έκθεση ανάλυσης συνεπειών ρύθμισης αντιμετωπίζεται ως ένα διαδικαστικό προαπαιτούμενο παρά ως μία συστηματική κριτική αποτίμηση των θετικών και αρνητικών συνεπειών της εισαγόμενης ρύθμισης.

12 Η μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων απαιτεί χρόνο και γνώση συγκεκριμένης μεθοδολογίας. Αυτό ενδέχεται να είναι ο ανασταλτικός παράγοντας εξαιτίας του οποίου παρατηρούμε διαχρονικά, μηδενική σχεδόν ανταπόκριση στο αίτημα για μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων. Για το λόγο αυτό, η μεγαλύτερη εξοικείωση των στελεχών της διοίκησης που εμπλέκονται στη νομοπαραγωγική διαδικασία με τη μεθοδολογία μέτρησης των διοικητικών επιβαρύνσεων, μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων θα μπορούσε να μείωση αυτό το έλλειμμα τεκμηρίωσης.

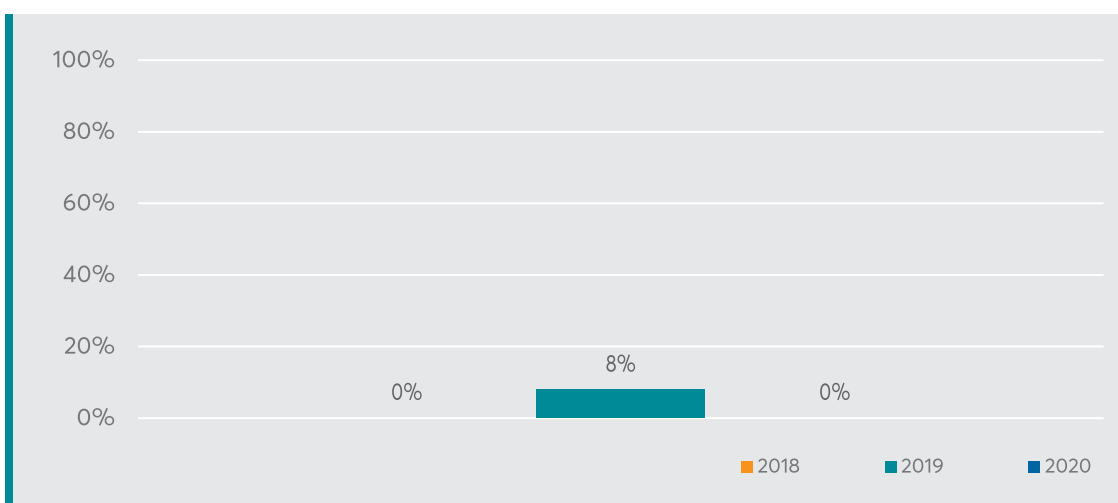
Γράφημα 11. Ποσοστό νόμων που συνοδεύεται από ανάλυση συνεπειών ρυθμίσεων (2018-2020).



Γράφημα 12. Ποσοστό νόμων στους οποίους έχει ληφθεί μέριμνα για την απλούστευση διαδικασιών σύμφωνα με την ανάλυση συνεπειών (2018-2020).



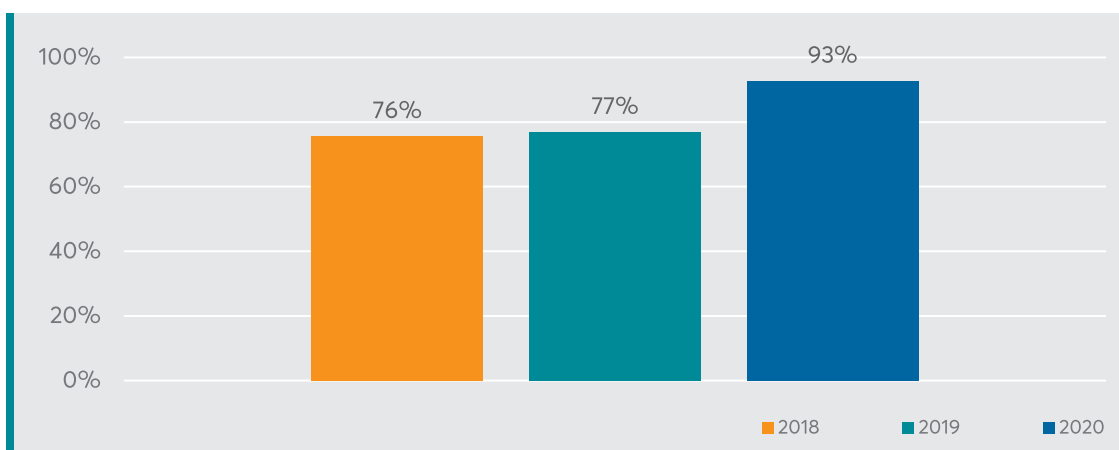
Γράφημα 13. Ποσοστό νόμων που περιλαμβάνουν μέτρηση διοικητικών επιβαρύνσεων σύμφωνα με την ανάλυση συνεπειών (2018-2020).



Κοινοβουλευτική διαδικασία

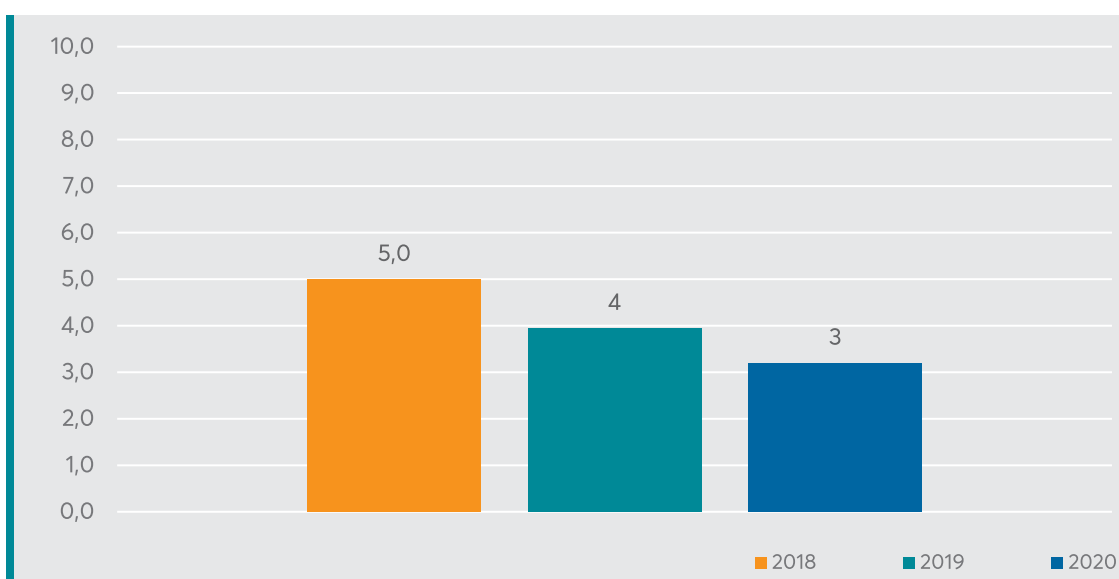
Στην Κοινοβουλευτική διαδικασία συναντάται η μεγαλύτερη βελτίωση στον Δείκτη σε σχέση με το 2019. Η κανονική διαδικασία ακολουθήθηκε στη συντριπτική πλειονότητα των νόμων, παρά τις έκτακτες ανάγκες που προκάλεσε η πανδημία (Γράφημα 14). Ωστόσο, αν οι Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου που κυρώθηκαν στη συνέχεια με νόμο με την κανονική διαδικασία συμπεριληφθούν στις έκτακτες διαδικασίες, τότε το ποσοστό των νόμων που ψηφίστηκαν με την κανονική διαδικασία μειώνεται στο 88%, παραμένοντας μεγαλύτερο από τα 2 προηγούμενα έτη.

Γράφημα 14. Ποσοστό νόμων που έχει ψηφιστεί με την κανονική διαδικασία στην Βουλή (2018-2020).

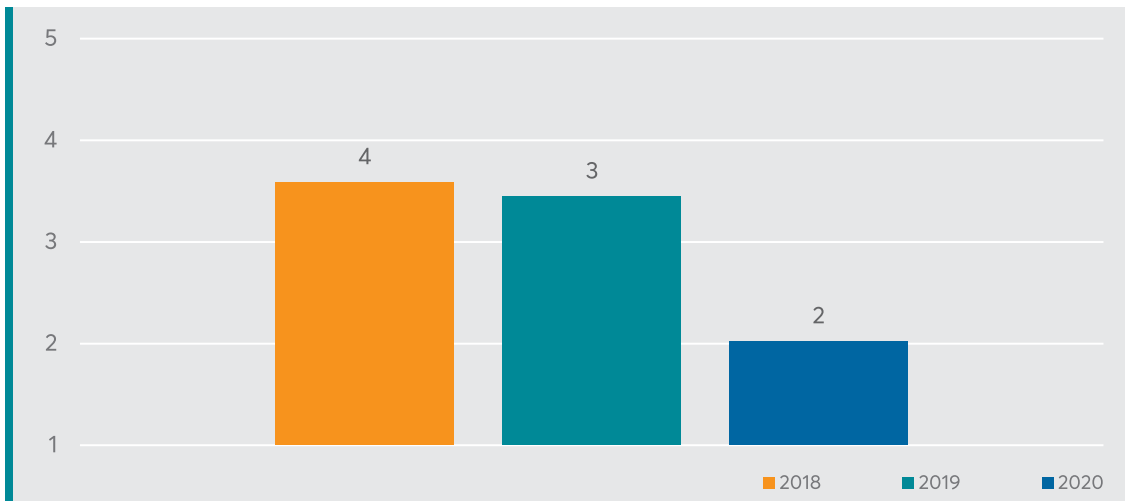


Η μείωση του αριθμού των τροπολογιών από 4 κατά μέσο όρο το 2019 σε 3 το 2020, όπως και η μείωση του μέσου όρου των εκπρόθεσμων τροπολογιών ανά νόμο, είναι ένα θετικό βήμα στην κοινοβουλευτική διαδικασία (Γραφήματα 15 και 16).

Γράφημα 15. Μέσος όρος τροπολογιών που ψηφίστηκαν ανά νόμο (2018-2020).



Γράφημα 16. Μέσος όρος εκπρόθεσμων τροπολογιών που ψηφίστηκαν ανά νόμο (2018-2020).



Η οριακή αύξηση των νόμων που συνοδεύονται από τουλάχιστον μία εκπρόθεσμη τροπολογία από το 81% το 2019 σε 82% το 2020 (Γράφημα 17) κρίνεται ανησυχητική, καθώς πάνω από 8 στις 10 τροπολογίες παραβιάζουν τον κανονισμό της Βουλής, ο οποίος στο άρθρο 87 ορίζει ρητά ότι «Προσθήκες ή τροπολογίες Βουλευτών και Υπουργών κατατίθενται τρεις τουλάχιστον ημέρες πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια».

Ακόμη, θα πρέπει να σημειωθεί πως σύμφωνα με στοιχεία του Vouliwatch κατά τη διάρκεια του 2020 εντοπίστηκαν «8 εκπρόθεσμες τροπολογίες χωρίς τη σχετική σήμανση». ¹³ Για παράδειγμα, ο νόμος 4758/2020 ψηφίστηκε σύμφωνα με τον ιστότοπο της Βουλής στις 02/12/2020 και κατατέθηκαν 4 τροπολογίες, οι οποίες έχουν ως ημερομηνία κατάθεσης τόσο στον ιστότοπο της Βουλής όσο και επάνω στο έγγραφο 1 ή 2/12/2020.¹⁴ Συνεπώς, σύμφωνα με τον κανονισμό της Βουλής εφόσον δεν κατατέθηκαν τρεις τουλάχιστον ημέρες πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια θα έπρεπε να χαρακτηριστούν όλες ως εκπρόθεσμες αλλά τα έγγραφα 2 τροπολογιών που είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο δεν φέρουν την σχετική σήμανση.¹⁵

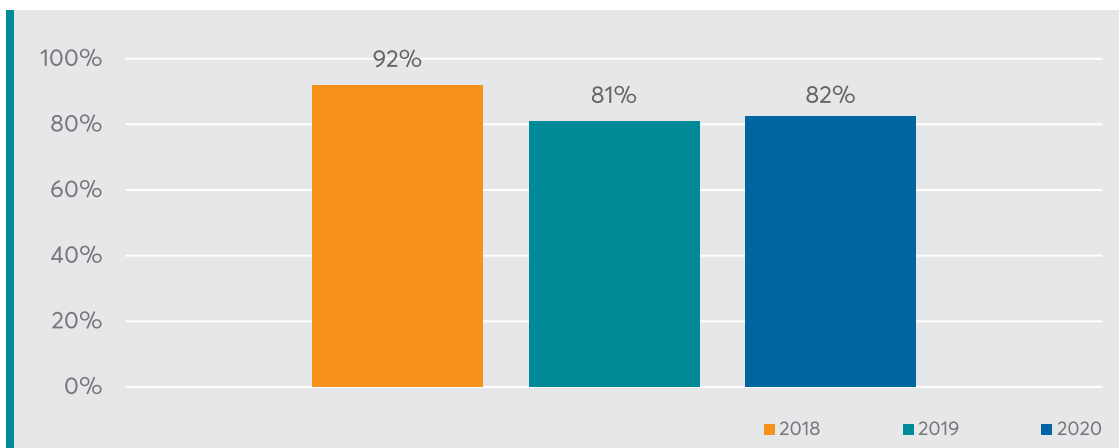
Η μη τήρηση τόσο του κανονισμού της Βουλής όσο και της σχετικής διαδικασίας για τις επισήμανσης των εκπρόθεσμων τροπολογιών πλήττουν τους κανόνες διαφάνειας, την κοινοβουλευτική διαδικασία και το κράτος δικαίου. Η μη τήρηση τόσο του κανονισμού της Βουλής όσο και της σχετικής διαδικασίας για τις επισημάνσεις των εκπρόθεσμων τροπολογιών πλήττουν τους κανόνες διαφάνειας, την κοινοβουλευτική διαδικασία και το κράτος δικαίου.

¹³ <https://vouliwatch.gr/actions/article/tropologies-adiafaneia>

¹⁴ Ν. 4758/2020. Σύμφωνα με το vouliwatch τα ίδια στοιχεία αφορούν ακόμα 6 τροπολογίες για το 2020, οι οποίες στον Δείκτη έχουν καταμετρηθεί ως εκπρόθεσμες εφόσον η επίσημη αναγραφόμενη ημερομηνία κατάθεσής τους δεν είναι τρεις τουλάχιστον ημέρες πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια.

¹⁵ Τροπολογία 598/101 1.12.2020, Ρυθμίσεις για τα ελληνικά ταχυδρομεία και άλλες διατάξεις και 600/102 1.12.2020, Περιορισμοί ως προς την πώληση αγαθών και υπηρεσιών.

Γράφημα 17. Ποσοστό των νόμων που συνοδεύονται από τουλάχιστον μία εκπρόθεσμη τροπολογία (2018-2020).



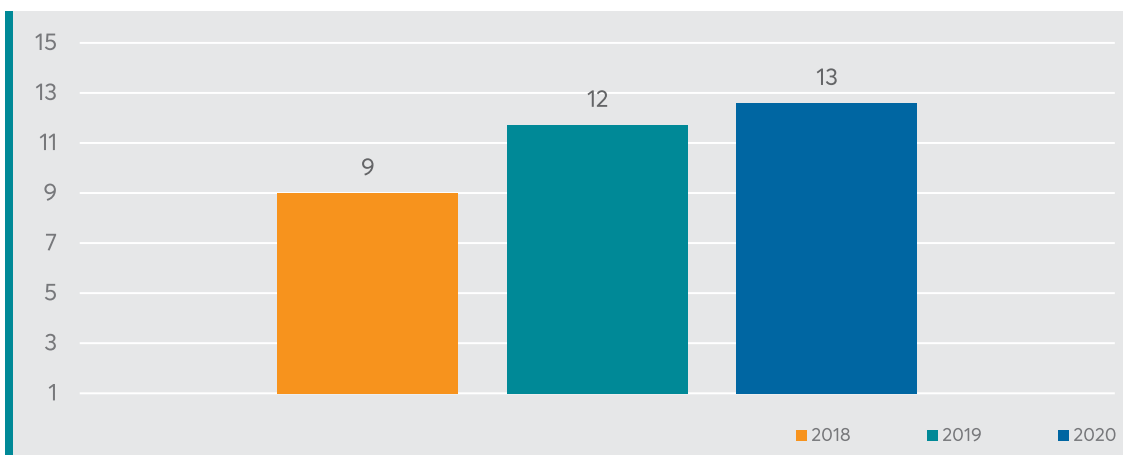
Ωστόσο, από τη συνδυαστική μελέτη των Γραφημάτων 15 και 18 παρατηρούμε ότι αν και ο αριθμός των τροπολογιών που εισάγονται σε κάθε νομοσχέδιο βαίνει μειούμενος, εντούτοις αυξάνεται κατά πολύ ο αριθμός των άρθρων που περιλαμβάνει κάθε τροπολογία. Το 2020 κάθε τροπολογία που εισήχθη είχε κατά μέσο όρο 13 άρθρα, ήταν, δηλαδή, ένα ολόκληρο νομοσχέδιο το οποίο εισαγόταν στο εκάστοτε αρχικό νομοσχέδιο με μειωμένη διαβούλευση, επεξεργασία και χρόνο συζήτησης.

Δεδομένου, δε, ότι οι τροπολογίες ψηφίζονται στο σύνολό τους και δεν υπάρχει δυνατότητα για τους βουλευτές να υπερψηφίζουν ορισμένα άρθρα τους και να καταψηφίσουν κάποια άλλα, τίθεται ευθέως ζήτημα κακής νομοθέτησης και απαξίωσης της νομοθετικής κοινοβουλευτικής λειτουργίας.

Με βάση τις αρχές καλής νομοθέτησης πρέπει:

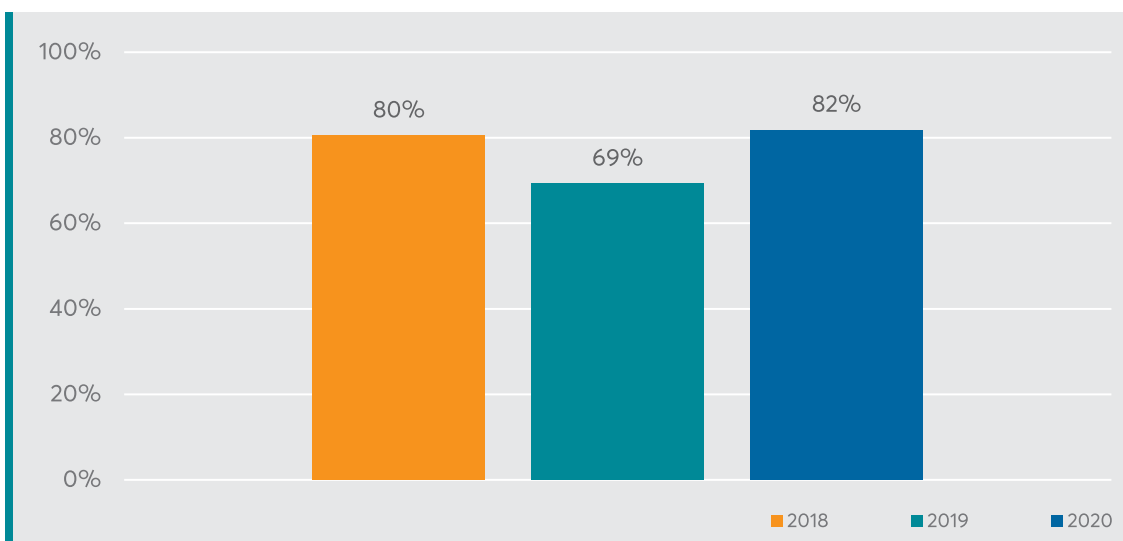
- i Να γίνεται φειδωλή χρήση των τροπολογιών.
- ii Κάθε τροπολογία πρέπει να αφορά ένα ειδικό συγκεκριμένο θέμα το οποίο θα ρυθμίζει και οι ρυθμίσεις της να μην επεκτείνονται σε πολλά θέματα καθιστώντας την ένα μίνι νομοσχέδιο.
- iii Κάθε τροπολογία πρέπει να έχει τον ελάχιστο δυνατό αριθμό άρθρων (ιδανικά ένα) που θα περιλαμβάνει ένα θέμα, θα είναι σύντομη πολλές και δεν θα γίνεται προσπάθεια να ενταχθούν σε αυτό το άρθρο πολλές διαφορετικές ρυθμίσεις.

Γράφημα 18. Μέσος όρος των συνολικών άρθρων των τροπολογιών που ψηφίστηκαν ανά νόμο (2018-2020).



Τέλος, στα θετικά βήματα βελτίωσης της κοινοβουλευτικής διαδικασίας περιλαμβάνεται η αύξηση του ποσοστού των νόμων για τους οποίους έγινε ακρόαση κοινωνικών φορέων στις επιτροπές της Βουλής (Γράφημα19). Το 2020, λίγο περισσότεροι από 8 στους 10 νόμους είχαν ακρόαση φορέων, αριθμό βελτιωμένο σε σχέση με τους 7 στους 10 το 2019. Η συμμετοχή των κοινωνικών φορέων κρίνεται ικανοποιητική, ωστόσο, ο χρόνος ακρόασης θα μπορούσε να αυξηθεί από τα 5 λεπτά που ήταν ο μέσος όρος του 2020 (Πίνακας 5, Παράρτημα).

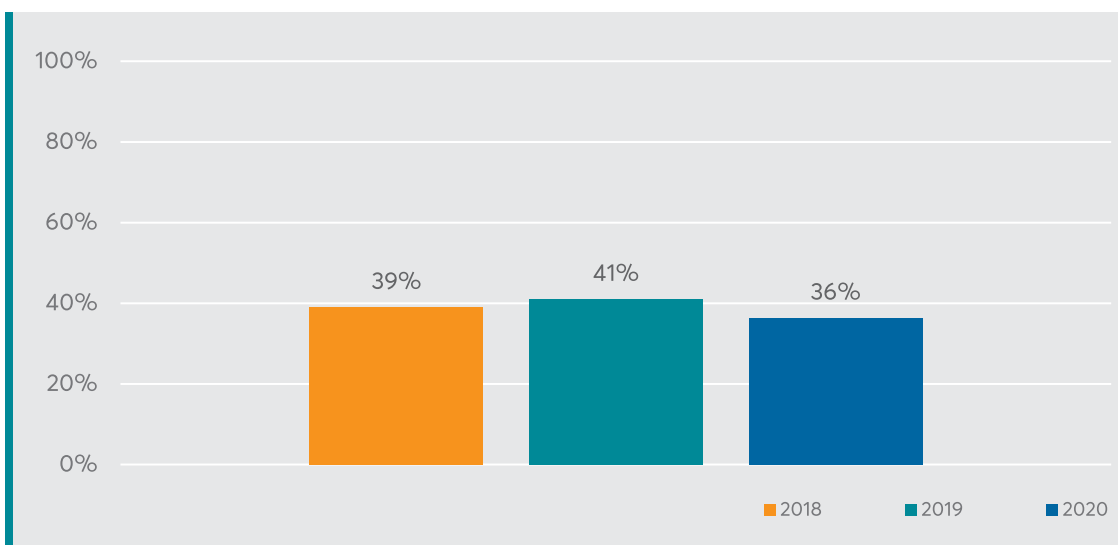
Γράφημα 19. Ποσοστό νόμων για τους οποίους έγινε ακρόαση κοινωνικών φορέων στην Βουλή (2018-2020).



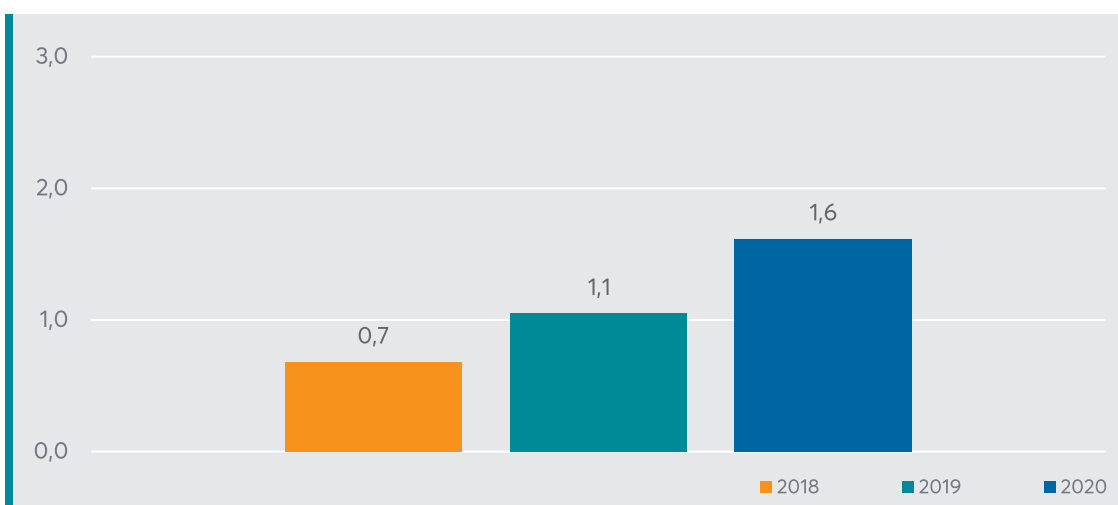
Αξιολόγηση εφαρμογής

Στην αξιολόγηση της εφαρμογής των νόμων παρατηρούμε πως οι νόμοι που δίνουν τουλάχιστον μία εξουσιοδότηση για Προεδρικό Διάταγμα μειώθηκαν το 2020, ενώ ο μέσος όρος εξουσιοδοτήσεων ανά νόμο αυξήθηκε οριακά. Συνεπώς το 2020 έχουμε περισσότερες εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα αλλά σε λιγότερους νόμους (Γραφήματα 20 και 21).

Γράφημα 20. Ποσοστό νόμων που δίνει τουλάχιστον μία εξουσιοδότηση για Προεδρικό Διάταγμα (2018-2020).

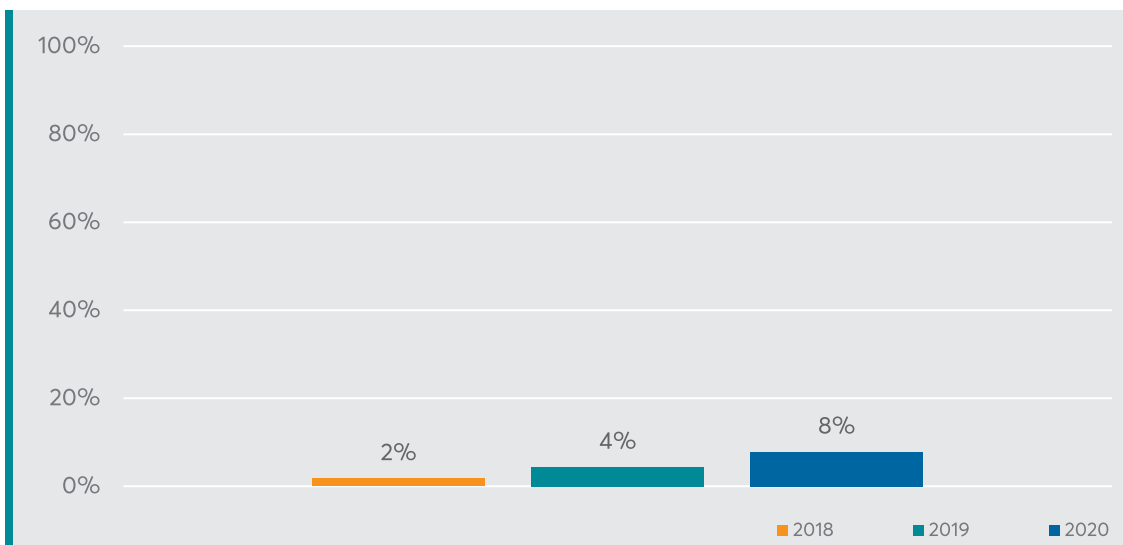


Γράφημα 21. Μέσος όρος εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων ανά νόμο (2018-2020).



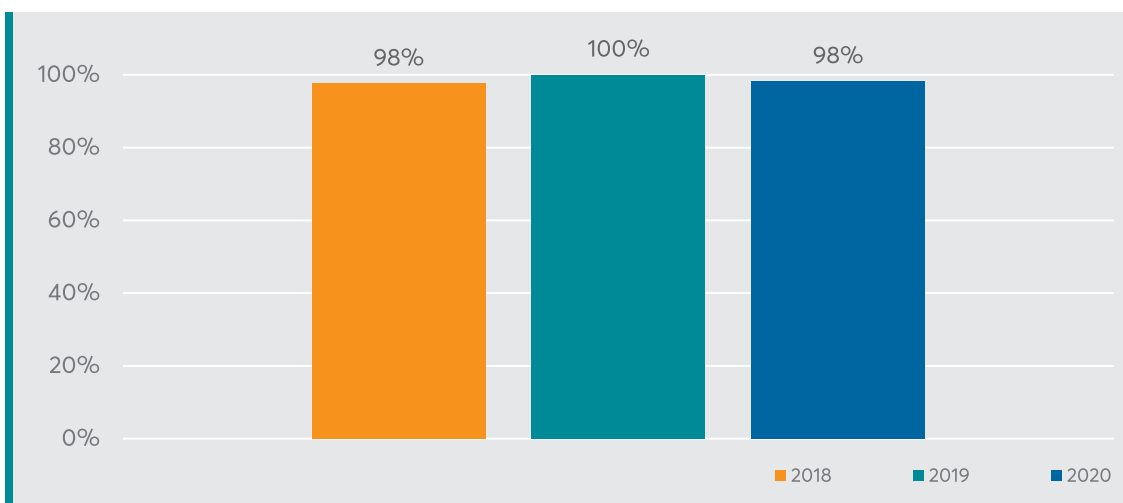
Μόνο το 8% των εξουσιοδοτήσεων για Προεδρικά Διατάγματα ενεργοποιήθηκε εντός 6 μηνών από τη δημοσίευση (Γράφημα 22). Αν και το ποσοστό ενεργοποίησης αυξήθηκε το 2020 σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, παραμένει αρκετά χαμηλό.

Γράφημα 22. Μέσος όρος ποσοστού ενεργοποίησης εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων ανά νόμο (2018-2020).

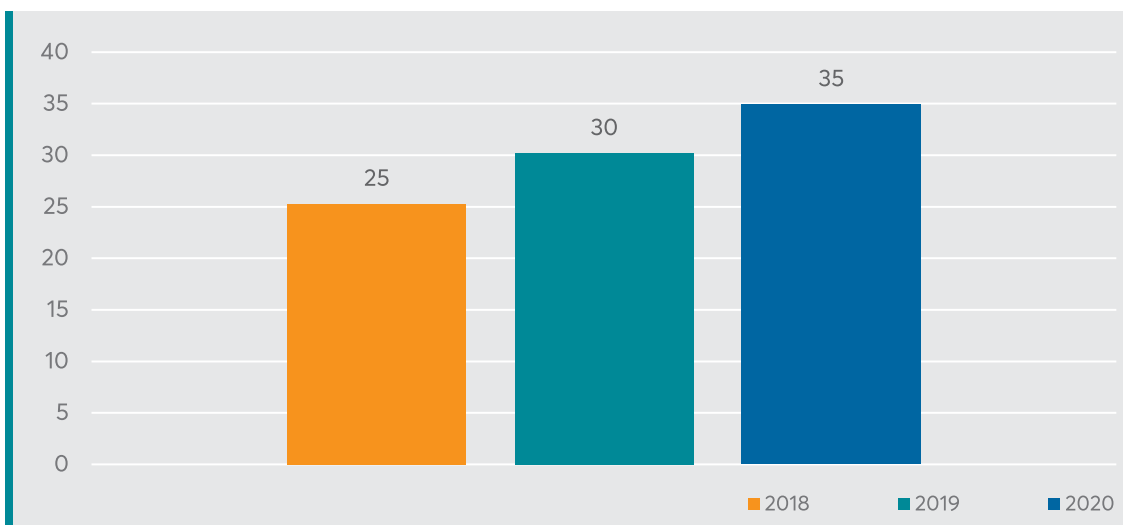


Από την άλλη πλευρά σχεδόν όλοι οι νόμοι του 2020 δίνουν τουλάχιστον μία εξουσιοδότηση για Υπουργική Απόφαση (Γράφημα 23), ενώ ο μέσος όσος εξουσιοδοτήσεων ανά νόμο αυξήθηκε σημαντικά (Γράφημα 24). Κατά μέσο όρο οι νόμοι του 2020 εξουσιοδοτούν για 35 Υπουργικές Αποφάσεις, 45 περισσότερες από το 2019 και 10 περισσότερες από το 2018.

Γράφημα 23. Ποσοστό νόμων που δίνει τουλάχιστον μία εξουσιοδότηση για Υπουργική Απόφαση (2018-2020).

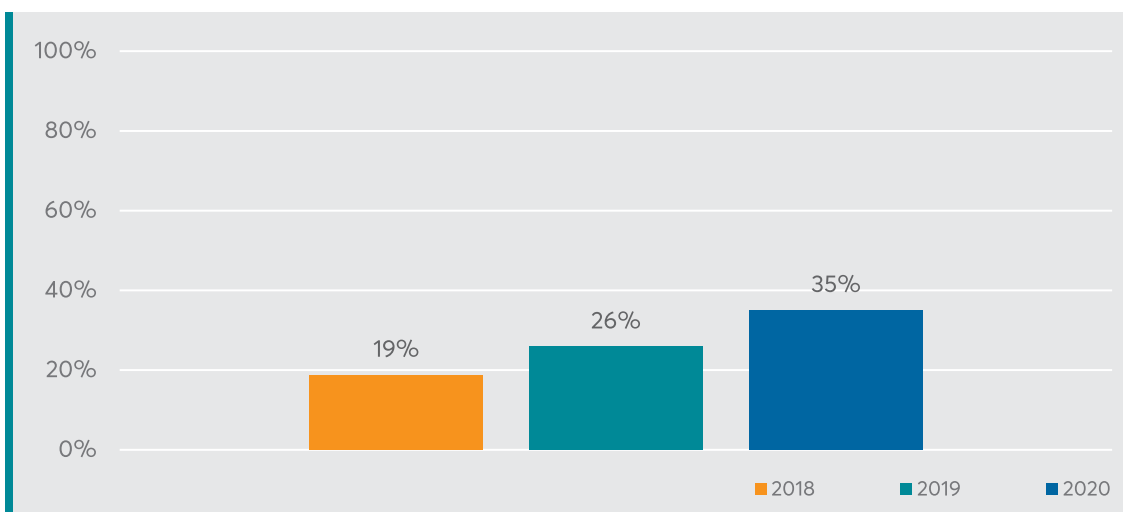


Γράφημα 24. Μέσος όρος εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Υπουργικών Αποφάσεων ανά νόμο (2018-2020).



Ωστόσο, ο μέσος όρος του ποσοστού ενεργοποίησης εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Υπουργικών Αποφάσεων αυξήθηκε κατά 9 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2019 και κατά 16 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2018 (Γράφημα 25). Αν και το ποσοστό ενεργοποίησης αυξήθηκε το 2020 σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, παραμένει χαμηλό, σηματοδοτώντας μία τάση «συμβολικής»¹⁶ νομοθέτησης. Η νομοθέτηση παραπέμπεται μέσω των εξουσιοδοτήσεων στο μέλλον και η ψήφιση του νόμου αποτυπώνει, κατά κύριο λόγο, βασικές αρχές και κατευθύνσεις πολιτικής.

Γράφημα 25. Μέσος όρος ποσοστού ενεργοποίησης εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Υπουργικών Αποφάσεων ανά νόμο (2018-2020).



16 Αναλυτικά για τους συμβολικούς νόμους και τις λειτουργίες τους, ιδιαίτερα στο πεδίο του Ποινικού Δικαίου, βλ. Karkatsoulis, 1987• Griffiths, 2005• Witteveen, 2005.

Συνολικά συμπεράσματα για την ποιότητα νομοθέτησης

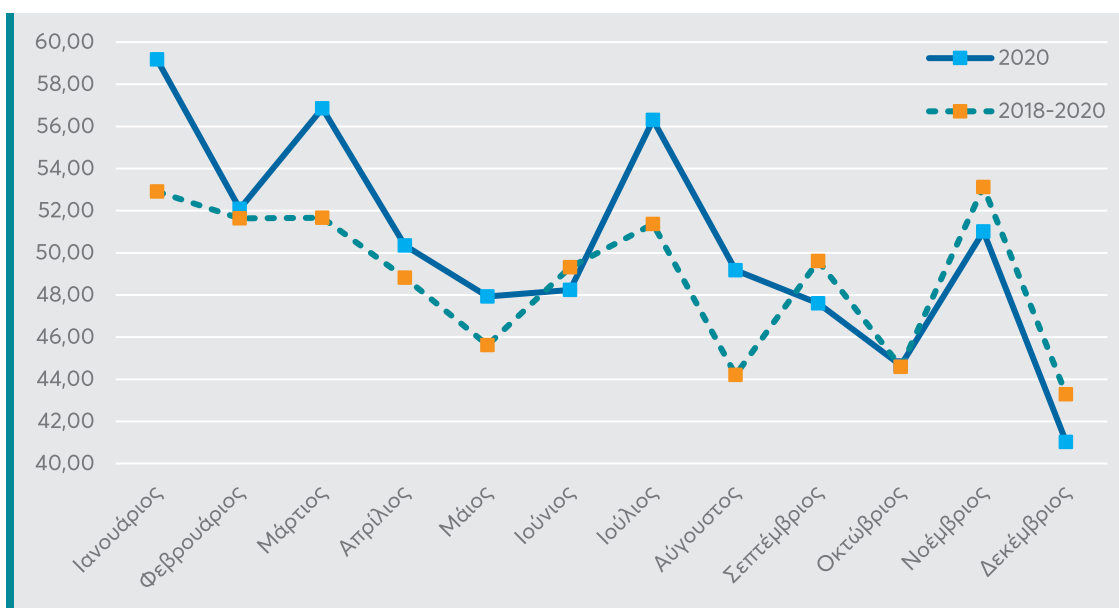
Χειροτέρευση της νομοθετικής ποιότητας προς το τέλος κάθε έτους

Στο Γράφημα 26 παρουσιάζονται ανά μήνα οι μέσοι όροι της βαθμολογίας της ποιότητας νομοθέτησης για τους νόμους του 2020 και της τριετίας 2018-2020. Παρατηρούμε και στις δύο περιπτώσεις πως όσο πλησιάζουμε στο δεύτερο μισό του έτους η νομοθετική ποιότητα φθίνει αισθητά.

Ενδεικτικό αυτού του ευρήματος είναι το γεγονός πως ο νόμος με τη χειρότερη βαθμολογία το 2018 και το 2020 είναι ο τελευταίος κάθε έτους, ενώ ο νόμος με τη χειρότερη βαθμολογία το 2019 ψηφίστηκε επίσης τον Δεκέμβριο, μία ημέρα πριν από την τελευταία συνεδρίαση. Η πρακτική αυτή δεν μπορεί παρά να δηλώνει μία συστηματικά κακή πρακτική νομοθέτησης όπου ο τελευταίος νόμος του έτους γίνεται μία συρραφή έκτακτων και άσχετων μεταξύ τους διατάξεων. Συνολικά σε αυτούς τους τρεις νόμους ψηφίστηκαν 31 τροπολογίες, οι οποίες στο σύνολο τους είχαν 101 άρθρα και οι 19 από αυτές (το 61%) ήταν εκπρόθεσμες.

Μάλιστα, αν το εύρημα της χειροτέρευσης της νομοθετικής ποιότητας μέσα στον χρόνο συνδυαστεί με την φθίνουσα τάση της νομοθετικής ποιότητας πριν τις εκλογές της 7^{ης} Ιουλίου 2019, που είχε καταγραφεί στον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης 2019, συμπεραίνουμε πως η ανάγκη για επείγουσες ρυθμίσεις έχει σημαντική επίπτωση στη νομοθετική ποιότητα με αποτέλεσμα να παραβιάζονται πολλές αρχές καλής νομοθέτησης και ορθής κοινοβουλευτικής λειτουργίας.

Γράφημα 26. Μέσοι όροι βαθμολογίας Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης ανά μήνα για το 2020 και για την τριετία 2018-2020.

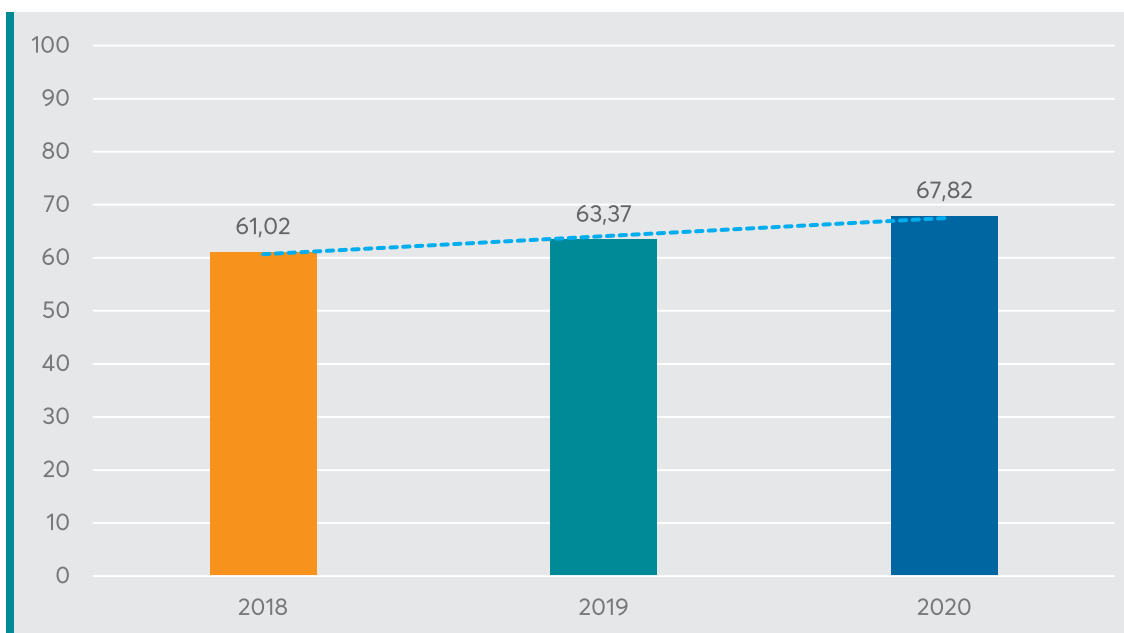


Επίσης, παρατηρούμε πως από τον Μάρτιο μέχρι τον Μάιο του 2020 η ποιότητα της νομοθέτησης ακολουθεί φθίνουσα πορεία, κυρίως ως αποτέλεσμα της πανδημίας. Το εν λόγω διάστημα ψηφίστηκαν 5 νόμοι που αφορούσαν κυρώσεις Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ) που είχαν εφαρμοσθεί την περίοδο του lock down και εκ των πραγμάτων δεν τηρούσαν πολλές από τις αρχές καλής νομοθέτησης. Ωστόσο, από τον Αύγουστο μέχρι τον Οκτώβριο του 2020 παρατηρείται επίσης φθίνουσα πορεία της νομοθετικής ποιότητας χωρίς αυτό να μπορεί να εξηγηθεί από παρόμοιες αιτίες.

Βελτίωση της νομοθετικής ποιότητας των κυρώσεων

Χρήσιμο είναι να σημειωθεί πως το Γράφημα 27 καταδεικνύει τη βελτίωση της νομοθετικής ποιότητας και στη συνολική βαθμολογία των κυρώσεων που αξιολογούνται διακριτά στον Δείκτη. Το 2020 η νομοθετική ποιότητα των κυρώσεων έχει βαθμολογία 67,82/100, βελτιωμένη κατά 4,45 μονάδες σε σχέση με το 2019 και κατά 6,8 μονάδες σε σχέση με το 2018.

Γράφημα 27. Συνολική βαθμολογία των κυρώσεων στον Δείκτη (2018-2020).



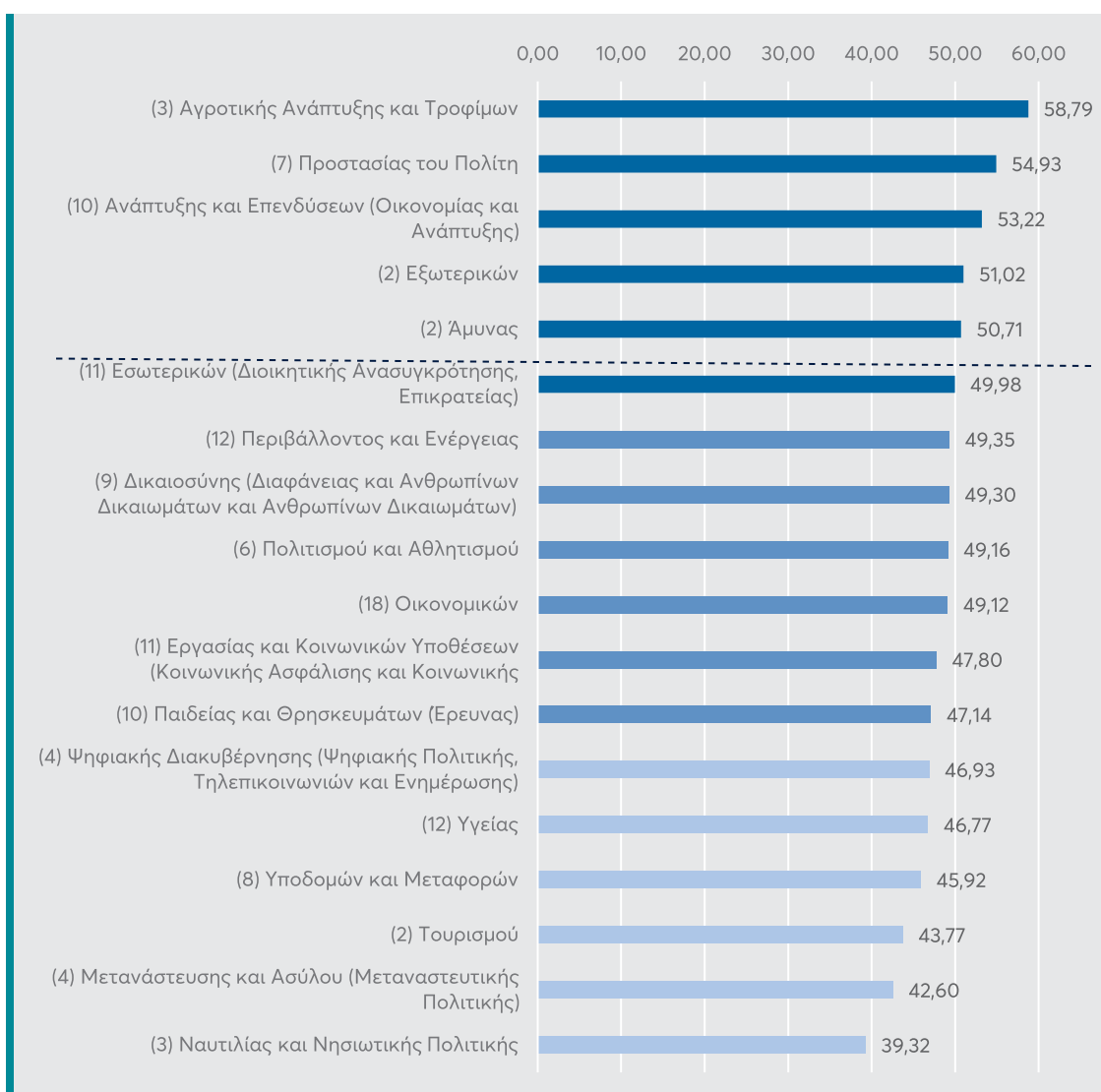
Ενδεικτικό αυτής της βελτίωσης είναι το γεγονός πως το 2018 υπήρχαν κατά μέσο όρο 1,2 τροπολογίες ανά κύρωση, το 2019 ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 2, ενώ το 2020 μόλις 0,3. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι το 2020 το 80% των τροπολογιών που κατατέθηκαν με κυρώσεις ήταν εκπρόθεσμο, που συνιστά μείωση σε σχέση με το 96% του 2019, αλλά αύξηση σε σχέση με 72% του 2018. Σε κάθε περίπτωση τα ποσοστά και των τριών ετών καταδεικνύουν τη συστηματική παραβίαση του κανονισμού της Βουλής.

Παράλληλα, βελτιώθηκε και το ποσοστό ενεργοποίησης των εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις που δίνονται στις κυρώσεις, καθώς το 2020, εντός 6 μηνών από την ενεργοποίηση του νόμου, είχε ενεργοποιηθεί το 18% των εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις, ενώ το 2019 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 17% και το 2018 11%.

Οι επιδόσεις των Υπουργείων την τριετία 2018-2020

Αναφορικά με τη συνολική επίδοση των Υπουργείων την τριετία 2018-2020 που δημοσιεύεται ο Δείκτης, το Γράφημα 27 προσφέρει μία ανάλυση του μέσου όρου νομοθετικής ποιότητας για το κάθε Υπουργείο. Παρατηρούμε πως μόλις 5 από τα 18 Υπουργεία ξεπερνούν την βάση στην κλίμακα μέτρησης. Τα Υπουργεία με αρμοδιότητες την αγροτική ανάπτυξη, την προστασία του πολίτη, την ανάπτυξη και τις επενδύσεις, την εξωτερική πολιτική και την άμυνα έχουν καλύτερη βαθμολογία. Εντούτοις, είναι χρήσιμο να σημειωθεί πως δεν σημειώνονται μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των επιδόσεων και το γράφημα είναι ενδεικτικό, αφού σε ορισμένες περιπτώσεις ο αριθμός των νόμων που έχουν αξιολογηθεί (δίνεται αριστερά στην παρένθεση) είναι πολύ μικρός για να οδηγήσει σε ασφαλή συμπεράσματα.

Γράφημα 28. Μέσοι όροι βαθμολογίας Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης ανά Υπουργείο για την τριετία 2018-2020¹⁷



17 Στην πρώτη παρένθεση δίνεται ο αριθμός των νομοσχεδίων ενώ στην δεύτερη άλλες ονομασίες ή σχετικά αντικείμενα των Υπουργείων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Θεωρητικό πλαίσιο και Μεθοδολογία

Θεωρητικό Πλαίσιο

Οι βασικές αρχές της καλής νομοθέτησης

Στην Ελλάδα η καλή νομοθέτηση ως εφαρμοσμένη δημόσια πολιτική ξεκινά το 2012 με τον νόμο 4048/2012 ο οποίος συμπυκνώνει προσπάθειες και προτάσεις της προηγούμενης δεκαετίας. Η καλή νομοθέτηση ως επιστημονικός κλάδος διδάσκεται στην Ελλάδα, στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης τα τελευταία 20 χρόνια (Καρκατσούλης & Στεφοπούλου, 2006) και οι σχετικές αναφορές έχουν αυξηθεί σημαντικά (Παπατωνίου, 1990· Παντελής, 1984· Μαρίνος, 1965· Καρκατσούλης, 1990).

Βάσει του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου (ν.4048/2012 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με τον ν. 4622/2019) ως αρχές καλής νομοθέτησης προσδιορίζονται οι ακόλουθες:

- Η αναγκαιότητα, καταλληλότητα και αναλογικότητα των ρυθμίσεων για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.
- Η απλότητα και σαφήνεια του περιεχομένου τους.
- Η πλήρης εναρμόνισή τους με το ισχύον εθνικό, κοινοτικό και διεθνές δίκαιο, καθώς και με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.
- Η αποτελεσματικότητα, αποδοτικότητα και αποφυγή περιττών οικονομικών δαπανών κατά την εφαρμογή τους.
- Η διαφάνεια και ο προσδιορισμός των υπεύθυνων οργάνων εφαρμογής των σχετικών ρυθμίσεων.

Τα τρία στάδια της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας, η τήρηση των οποίων αποτελεί τη βάση της διασφάλισης της καλής ποιότητας ενός νόμου, είναι τα εξής:

- **Το προκοινοβουλευτικό στάδιο**, όπου συντάσσεται το σχέδιο νόμου συνοδευόμενο από μία σειρά αιτιολογικών εκθέσεων και γνωμοδοτήσεων από τα γραφεία του αρμόδιου υπουργού και υφυπουργών, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, τη Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης, τη Γενική Γραμματεία Συντονισμού, από έκθεση του Υπουργού Οικονομικών και, αν αφορά συνταξιοδοτικά θέματα, και γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας.
- **Το κοινοβουλευτικό στάδιο**, όπου πραγματοποιείται η επεξεργασία του σχεδίου νόμου, συζήτηση στις Κοινοβουλευτικές Επιτροπές, επεξεργασία από την Οικονομική Επιτροπή της Βουλής, ακρόαση φορέων, συζήτηση σε τμήμα ή την Ολομέλεια και ψήφιση επί της αρχής και κατ' άρθρο.

- **Το στάδιο εφαρμογής των νόμων**, όπου ο ψηφισμένος νόμος δημοσιεύεται σε Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης (ΦΕΚ) από το Εθνικό Τυπογραφείο, εκδίδονται οι κανονιστικές πράξεις από τη διοίκηση και σύμφωνα με τον 4622/2019, το επισπεύδον Υπουργείο οφείλει να παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα του νόμου και την ενδεχόμενη ανάγκη τροποποιήσεων.

Τα προβλήματα της νομοθέτησης στην Ελλάδα

Πολυνομία

Πρώτο βασικό χαρακτηριστικό της ελληνικής νομοθεσίας είναι η πολυνομία, η υπερπληθώρα νομοθετικών ρυθμίσεων (νόμοι, διατάγματα, τυπικές ή άτυπες αλλαγές και αποφάσεις καθώς και δευτερογενείς αποφάσεις οι οποίες παράγονται σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης). Σύμφωνα με τους Καρακατσούλη και Στεφοπούλου (2017) η Βουλή γεννά ένα νομοθέτημα κάθε 55 ώρες γεγονός που κατατάσσει τη χώρα μας μεταξύ των χειρότερων θέσεων παγκοσμίως ως προς την πολυνομία (Jacobs, 2000). Διογκώνεται έτσι η ύλη των δικαστηρίων, γεγονός το οποίο επιτείνει την καθυστέρηση της απονομής δικαιοσύνης. Η πολυνομία οδηγεί και στην προχειρότητα, με αποτέλεσμα η πλειονότητα των νόμων να διαθέτει διατάξεις φωτογραφικού τύπου ή να είναι προϊόν αδιαφανών διαδικασιών καταλύοντας βασικούς κανόνες δικαίου και παρέχοντας πρόσφορο έδαφος για την άνθιση της διαφθοράς και της αυθαιρεσίας. Η κατακλυσμαία εισαγωγή νέων ρυθμίσεων αυξάνει άλλωστε θεαματικά τα διάφορα είδη διοικητικού και οικονομικού κόστους¹⁸. Αυτό συμβαίνει μεταξύ άλλων καθώς το σύνολο των ρυθμίσεων για ένα ζήτημα δεν συμπεριλαμβάνεται σ' ένα και μόνο νομοθέτημα αλλά διασπείρεται σε πολλά, γεγονός που συχνά οδηγεί σε αντιφατικές ερμηνείες του νόμου στηριζόμενες σε διαφορετικές, ταυτόχρονα ισχύουσες διατάξεις.

Η πολυνομία, με την αβεβαιότητα και τη γραφειοκρατική επιβάρυνση που παράγει, αποτελεί βάση για την κακοδικία, την ανομία και τη διαφθορά¹⁹. Δημιουργείται η εντύπωση της διακριτικής μεταχείρισης υπέρ κάποιων δημοφιλών ή ευνοούμενων κατηγοριών επιχειρήσεων, εργαζομένων ή ασφαλισμένων, που απολαμβάνουν διαφορετικό καθεστώς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων από τους υπολοίπους, μέσα σε ένα αδιαφανές θεσμικό πλαίσιο. Ακόμη, η διοίκηση καθυστερεί να εφαρμόσει τους νέους νόμους, ιδίως όταν, όπως συμβαίνει συχνότατα, οι υπηρεσίες αναμένουν την έκδοση Υπουργικών Εγκυκλίων. Όπως έχει υπολογιστεί «Το κόστος της γραφειοκρατίας υπολογίζεται στο 6,5% του ΑΕΠ. Με μια μείωση της γραφειοκρατίας κατά 25% η εθνική οικονομία θα είχε όφελος 5 δις ευρώ» (Κοντιάδης, 2012· Σωτηρόπουλος & Χριστόπουλος, 2016, σ. 46). Συνοπτικά, οι βασικότερες συνέπειες της πολυνομίας είναι:

18 Στην Ελλάδα πολυνομία παρατηρείται σε πολλούς τομείς της δημόσιας πολιτικής, και ιδιαίτερα στη φορολογική, την πολεοδομική και περιβαλλοντική πολιτική, και την πολιτική κοινωνικής ασφάλισης και ειδικότερα των συντάξεων. Ο νομοθετικός πληθωρισμός εντέλει ασκεί διαλυτικές συνέπειες στο κοινωνικό σύνολο, στη δημόσια διοίκηση και στην ίδια τη δημοκρατία. Ακόμα και οι κατεξοχήν εφαρμοστές των νόμων -οι δικαστές- δυσκολεύονται από τις χιλιάδες διατάξεις που ισχύουν για κάθε θέμα.

19 Αν για παράδειγμα ένας πολίτης για την ανέγερση μιας οικοδομής απαιτείται να απευθυνθεί σε πλήθος υπηρεσιών με χρονοβόρες και ατέρμονες γραφειοκρατικές διαδικασίες, τότε πιθανότατα θα προσφύγει στις υπηρεσίες κάποιου μεσάζοντος. Αν για ένα θέμα φορολογίας υπάρχουν σειρά διαφορετικών ρυθμίσεων και ερμηνειών, τότε ο πολίτης ενδέχεται να οδηγηθεί σε λύσεις «παρακάμψης»

- Η διόγκωση της γραφειοκρατίας.
- Η αποθάρρυνση των επενδύσεων.
- Η επιβάρυνση της δημόσιας διοίκησης.
- Η θεσμοποίηση πελατειακών σχέσεων κράτους-πολίτη.
- Οι καθυστερήσεις στην εφαρμογή των νόμων.
- Η ανασφάλεια δικαίου.

Κακονομία

Δεύτερο και εξίσου σημαντικό φαινόμενο στην Ελλάδα είναι η κακονομία²⁰, δηλαδή η χαμηλή ποιότητα των νομοθετικών ρυθμίσεων, οι οποίες περιέχουν ασαφείς, δυσνόητους, κακογραμμένους νόμους και αντικρουόμενους κανόνες. Η χρονική πίεση και οι επιβαλλόμενες ρυθμίσεις σ' ένα ασφυκτικό καθεστώς επιτήρησης της χώρας αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα κακής νομοθέτησης. Η νομοθετική εξουσία οδηγήθηκε στην παραγωγή νομοθετημάτων που αγνοούσαν την ύπαρξη παλαιότερων, στην εμφύτευση νεοπαγών διατάξεων σε άσχετα κεφάλαια ή νομοθετήματα, σε κακότεχνες διατυπώσεις και σε πληθώρα νομοθετικών εξουσιοδοτήσεων για την άσκηση της κανονιστικής αρμοδιότητας από τη διοίκηση, η οποία συχνά δεν κατάφερε να βρει λύσεις μέσω μιας διορθωτικής ερμηνείας του νόμου με αποτέλεσμα τελικά να βλάπτεται όχι μόνο ο πολίτης αλλά και η γενικότερη λειτουργία της κοινωνίας και της οικονομίας.

Η χρησιμότητα των δεδομένων στη διαμόρφωση πολιτικής

Με την εισαγωγή του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης, το ΚΕΦίΜ φιλοδοξεί να συμβάλει στην περαιτέρω ουσιαστική τεκμηρίωση των δημοσίων πολιτικών και των μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα.

Μια δημόσια πολιτική είναι καθαυτή ένα διαρκές διακύβευμα, διόλου στατικό αλλά δυναμικό, μια διαρκής παραγωγή αντίρροπων λόγων για το ίδιο προς αντιμετώπιση φαινόμενο που «ενέχει έναν ανταγωνισμό αναφορικά με την αποτύπωση του προβλήματος» (Kingdon, 1984). Στον ανταγωνισμό αυτόν εμπλέκονται κάθε φορά ποικίλοι δρώντες και δίκτυα δημόσιας πολιτικής, που εκτός από τους πολιτικούς παίκτες περιλαμβάνουν ομάδες ταύτισης, ομάδες πίεσης ή ομάδες βέτο, ειδικούς, «επιχειρηματίες της πολιτικής» (policy entrepreneurs), ΜΜΕ, και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (Kingdon, 1984).

Όσοδήποτε χαοτική όμως κι αν είναι, η διαδικασία διαμόρφωσης μιας δημόσιας πολιτικής είναι ταυτόχρονα και ορθολογική. Όχι με την έννοια ενός απολύτως ορθολογικού μοντέλου, στο πλαίσιο του οποίου τίθεται ο στόχος, καταγράφονται ψύχραιμα οι πιθανές στρατηγικές επίτευξης, προβλέπονται με ακρίβεια οι επιπτώσεις και τελικά

20 Ειδικά κατά την περίοδο των μνημονίων, το κανονιστικό καθεστώς στην Ελλάδα εξελίχθηκε σε παρεμβατικό, πολυδάπανο, δύσκαμπτο και εστιασμένο στις λεπτομέρειες παρά στο αποτέλεσμα (Σωτηρόπουλος & Χριστόπουλος, 2016).

επιλέγεται η βέλτιστη λύση, αλλά ως μια διαδικασία ικανή να υποδέχεται και να ενσωματώνει διαφορετικές λογικές που αντιστοιχούν στους διάφορους δρώντες και να τις αξιοποιεί στην παραγωγή μιας πολιτικής, χωρίς να έχει ως στόχο να τις υποτάξει στην πολιτική βούληση των κυβερνώντων. Υπό το πρίσμα αυτό, η διαδικασία διαμόρφωσης των δημόσιων πολιτικών έχει ως επίδικο τη «χαλιναγώγηση» του πολιτικού βολонταρισμού της εκάστοτε κυβέρνησης μέσα από ένα πλέγμα ορθολογικών προσεγγίσεων που βασίζονται σε δεδομένα, τεκμηριωμένη γνώση και εμπειρία.

Φυσικά, η συζήτηση αυτή είναι ατελείωτη, ο σχεδιασμός δημόσιας πολιτικής δεν μπορεί ποτέ να θεωρηθεί ανεξάρτητος από την πολιτική, τα δεδομένα και η επιστημονική ανάλυση δεν είναι ποτέ «καθαρά» και υπεράνω της πολιτικής (Hallsworth, Parker, & Rutter, 2011). Η θετικιστική υπόθεση ότι μπορεί να υπάρξει μια «επιστήμη» της δημόσιας πολιτικής είναι φενάκη. Ωστόσο, τα δεδομένα, η αυστηρή ανάλυση και τεκμηρίωση μπορεί και πρέπει να είναι μία θεμελιώδης συνιστώσα της παραγωγής δημόσιας πολιτικής, και οι τεχνικές της ορθολογικής λήψης απόφασης να συντονίζονται με την αυστηρά πολιτική αντίληψη της δημόσιας πολιτικής, ως αντίβαρο και εργαλείο εξισορρόπησης. Μια τέτοια προσέγγιση, που διέπει τη φιλοσοφία της μελέτης αυτής, είναι το λεγόμενο Evidence-Based Policy Making (EBPM), ο τεκμηριωμένος σχεδιασμός δημόσιας πολιτικής, μια παραλλαγή δηλαδή του κλασικού κύκλου δημόσιας πολιτικής που δεν τον υποκαθιστά, αλλά έχει μια θέση δίπλα και παράλληλα σε αυτόν.

Υποθέσεις εργασίας

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης διαμορφώθηκε με βάση τις ακόλουθες παραδοχές καλής νομοθέτησης, όπως αυτές προσαρμόζονται στα ελληνικά δεδομένα.

Καλός νόμος είναι ένας νόμος ο οποίος:

1. Έχει ακολουθήσει με αυστηρότητα μια προκοινοβουλευτική διαδικασία η οποία προβλέπει κατ' ελάχιστο:
 - Διαβούλευση με επαρκή διάρκεια και ικανό πλήθος συμμετεχόντων.
 - Κατά το δυνατόν ποσοτικοποιημένη εκτίμηση των αποτελεσμάτων του νόμου.
 - Μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων που προκαλεί ή αίρει ο νόμος.
 - Την κατά το δυνατόν πιο περιορισμένη δημιουργία νέων δομών και φορέων του Δημοσίου (ιδανικά ένας νόμος δεν θα πρέπει να δημιουργεί νέες δομές).
2. Έχει ακολουθήσει πιστά την κοινοβουλευτική διαδικασία, σύμφωνα με την οποία:
 - Έχει αφιερωθεί ικανός χρόνος συζήτησης στις αρμόδιες επιτροπές της Βουλής με σκοπό να ακουστούν όσο το δυνατόν περισσότεροι φορείς της κοινωνίας πολιτών αλλά και να εκφραστούν τα μέλη του νομοθετικού σώματος.
 - Έχει αφιερωθεί ικανός χρόνος συζήτησης εντός της Ολομέλειας με κατοχύρωση του δικαιώματος και της δυνατότητας όλων των βουλευτών που το επιθυμούν να εκφραστούν επί του νομοσχεδίου.

- Έχουν υπάρξει ελάχιστες, και ιδανικά μηδενικές, προσθήκες άσχετων ή και εκ-πρόθεσμων τροπολογιών.
 - Το νομοσχέδιο συζητείται με την κανονική διαδικασία και δεν γίνεται χρήση της επείγουσας ή κατεπείγουσας διαδικασίας συζήτησης.
3. Έχει γλώσσα και σύνταξη απλή και κατανοητή, χωρίς να χρειάζεται προσφυγή σε ειδικούς για την κατανόησή του.
 4. Έχει την απολύτως απαραίτητη έκταση και δεν αποτελεί συρραφή διατάξεων που αναφέρονται σε διαφορετικά πεδία πολιτικής.
 5. Έχει νοηματική και ουσιαστική αυτοτέλεια και δεν αποτελεί προσθήκη σε άλλη κανονιστική ρύθμιση - είτε διεθνή, είτε εγχώρια.
 6. Απαντά σε ένα πραγματικό πρόβλημα και δεν τροποποιεί νόμο ο οποίος δεν έχει προλάβει να εφαρμοστεί.
 7. Έχει εφαρμοστεί, δηλαδή έχει εκδοθεί η πλειοψηφία των εξουσιοδοτικών του πρά-ξεων εντός εξαμήνου από την ψήφισή του²¹.

Μεθοδολογία

Η μέτρηση της ποιότητας των ρυθμίσεων γίνεται μέσω ενός σύνθετου δείκτη (composite indicator) ο οποίος δομήθηκε σύμφωνα με το σχετικό εγχειρίδιο του ΟΟΣΑ *Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide* (OECD, 2008). Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιεί κριτήρια που αναφέρονται στην προ-κοινοβου-λευτική, την κοινοβουλευτική και την μετά-κοινοβουλευτική διαδικασία εφαρμογής του νόμου (κύκλος ζωής ρύθμισης). Στον δείκτη συμπεριλαμβάνονται και κριτήρια ποιότητας του κειμένου του νόμου, καθότι αυτά είναι απολύτως σημαντικά για την κατανόησή του (OECD, 2005).

Καθένα από τα παραπάνω κριτήρια κατηγοριοποιείται και αξιολογείται με τη χρήση μεταβλητών, τις οποίες έχει αναπτύξει το ΚΕΦίΜ λαμβάνοντας υπόψη το ελληνικό νομικό πλαίσιο για την καλή νομοθέτηση και τη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία και πρακτική, ώστε να αποτυπώνουν τα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα κάθε φάσης ζωής της ρύθμισης (Karkatsoulis, Steforoulou, Saranakos, Zlatanona, & Çoban, 2019). Επομένως, ο *Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης* συντίθεται από 4 κατηγορίες:

1. Ποιότητα δικαιοπολιτικών χαρακτηριστικών: **Βαθμολογείται με 20 μονάδες** από τις συνολικά 100, οι οποίες κατανέμονται εξίσου σε κάθε μία από τις 26 μεταβλητές που αξιολογούνται. Εξετάζεται η ποιότητα του κειμένου του νόμου σύμφωνα με τις οδηγίες της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής και τους κανόνες εύλη-πτης σύνταξης κανονιστικών κειμένων (Anderson, 2009).

21 Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3 του ν. 4048/2012 «Εφόσον το νομοσχέδιο προβλέπει την έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων ή άλλων κανονιστικών πράξεων μέσα σε αποκλειστική προθεσμία και το Γραφείο Καλής Νομοθέτησης το κρίνει αναγκαίο, δεν εισάγεται στο Υπουργικό Συμβούλιο για συζήτηση, αν δεν συνοδεύεται από τα προσχέδια αυτών των πράξεων και από χρονοδιάγραμμα εφαρμογής», και συνεπώς το εξάμηνο κρίνεται επαρκής χρόνος για την έκδοση των κανονιστικών πράξεων.

2. Ποιότητα προκοινοβουλευτικής νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας: **Βαθμολογείται με 20 μονάδες** από τις συνολικά 100, οι οποίες κατανέμονται εξίσου σε κάθε μία από τις 16 μεταβλητές που αξιολογούνται). Εξετάζεται κάθε βήμα της προκοινοβουλευτικής νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας, με βάση τις καλές πρακτικές όπως αυτές αποτυπώνονται στις οδηγίες του ΟΟΣΑ²² και της ΕΕ²³.
3. Ποιότητα κοινοβουλευτικής νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας: **Βαθμολογείται με 30 μονάδες** από τις συνολικά 100, οι οποίες κατανέμονται εξίσου σε κάθε μία από τις 8 μεταβλητές που αξιολογούνται. Εξετάζεται κάθε βήμα της κοινοβουλευτικής διαδικασίας μέχρι και την ψήφιση του νόμου, με βάση τον Κανονισμό της Βουλής και τις διεθνείς καλές πρακτικές (Bach, 2009).
4. Ποιότητα εφαρμογής του νόμου: **Βαθμολογείται με 30 μονάδες** από τις συνολικά 100, εκ των οποίων 5 μονάδες αφορούν το όριο εξουσιοδοτήσεων για Προεδρικά Διατάγματα (ΠΔ), 5 το όριο εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις (ΥΑ), 10 το ποσοστό ενεργοποίησης των Προεδρικών Διαταγμάτων, και 10 το ποσοστό ενεργοποίησης των Υπουργικών Αποφάσεων. Εξετάζεται το εύρος και η ποιότητα της εφαρμογής των νόμων, που συναρτάται τόσο από την έκδοση των προβλεπόμενων σε αυτόν κανονιστικών πράξεων, όσο και από την ισχύ των διατάξεών του στη δικαστική κρίση. Στο έλλειμα εφαρμογής προσθέτουν και εκείνες οι πρακτικές που υποκαθιστούν τις διατάξεις νόμων που προβλέπουν διαδικασίες με δυσκολίες εφαρμογής. Εκ των υστέρων αξιολόγηση εφαρμογής, προβλέπονταν στον νόμο 4048/2012 για την καλή νομοθέτηση εντός τριετίας από την ψήφιση κάθε νόμου, όμως η διάταξη αυτή δεν έχει εφαρμοστεί. Στην παρούσα έρευνα εξετάζεται μόνο το πρώτο κριτήριο εφαρμογής κάθε νόμου, αυτό της έκδοσης των προβλεπόμενων κανονιστικών πράξεων (OECD, 2014).

Στο Σχήμα 1 αποτυπώνεται η δομή του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης.

Σχήμα 1: Η δομή του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης



22 OECD, <https://www.oecd.org/regreform/>.

23 EU Commission, https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/betterregulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en. 31 Για την πλήρη ανάλυση των μεταβλητών βλ. σσ. 42-55, Παράρτημα 2.

Συνολικά, οι μεταβλητές που περιλαμβάνονται στις 4 ανωτέρω κατηγορίες είναι 71, από τις οποίες αξιολογούνται οι 54. Οι υπόλοιπες 17 συλλέγουν κατηγορικά δεδομένα για τους νόμους και δεν αξιολογούνται, αλλά βοηθούν στην ταξινόμηση και επεξεργασία των υπόλοιπων δεδομένων³¹.

Οι υποδείκτες που σχεδιάστηκαν και μετρήθηκαν αφορούν το ελληνικό νομικό και διοικητικό σύστημα κι έχουν λάβει υπόψη τις διαδικασίες που ισχύουν στην ελληνική διοίκηση, το κοινοβούλιο και τη δικαιοσύνη. Η λεπτομερής και εξειδικευμένη αποτύπωση της διαδικασίας ψήφισης και εφαρμογής ενός νόμου, επιτρέπει στον Δείκτη να παρακολουθεί ακόμα και μικρές διακυμάνσεις στην μεταβολή της ποιότητας ενός νόμου. Αυτές μπορεί να οφείλονται σε παραλείψεις ή πρακτικές που δεν μπορούν να ανιχνευθούν με βάση τους γενικούς δείκτες που εφαρμόζονται ανεξαρτήτως των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών κάθε χώρας.

Ταυτόχρονα, η δομή του Δείκτη, με τον οποίο αξιολογούνται τα διακριτά χαρακτηριστικά του νόμου (ποιότητα νομοπαραγωγής, ποιότητα κειμένου και ποιότητα εφαρμογής), του επιτρέπει να αποτυπώνει συγκριτικά τη ρυθμιστική ποιότητα μεταξύ διαφορετικών εννόμων τάξεων. Σε όλες τις χώρες η νομοθεσία παράγεται βάσει συγκεκριμένης διαδικασίας, έχει ένα γραπτό κείμενο ως αποτέλεσμα και εφαρμόζεται με συγκεκριμένο τρόπο. Επομένως, διατηρώντας σταθερές τις βασικές κατηγορίες του Δείκτη και διαφοροποιώντας τις μεταβλητές που τις απαρτίζουν, ο Δείκτης παράγει αποτελέσματα τα οποία είναι ταυτόχρονα συγκρίσιμα μεταξύ διαφορετικών έννομων τάξεων αλλά και επαρκώς λεπτομερή ώστε να ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας.

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης έχει την ικανότητα να ενσωματώνει και να παρουσιάζει εύληπτα έναν μεγάλο όγκο πληροφορίας (OECD, 2015), αλλά και λόγω της δομής του να παρέχει πληροφόρηση συγκρίσιμη με αντίστοιχη για τη νομοθετική παραγωγή άλλων χωρών.

Στο Παράρτημα 2, περιγράφονται οι πηγές και ο τρόπος εύρεσης των δεδομένων για την διαμόρφωση του Δείκτη.

Η μέθοδος ποσοτικοποίησης

Στον Πίνακα 9 παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά μέτρησης των επιμέρους κατηγοριών που συνθέτουν τον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης. Η κατανομή των συντελεστών κάθε κατηγορίας έχει προκύψει από το σχετικό εγχειρίδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EU Commission, χ.χ.)²⁴. Σε μία ισόποση κατανομή, εφόσον οι επιμέρους κατηγορίες που συνθέτουν τον Δείκτη είναι 4, θα έπρεπε κάθε κατηγορία να πάρει συντελεστή 25. Τροποποίηση των συντελεστών συστήνεται μόνο εφόσον υπάρχει κάποιος ισχυρός λόγος διαχωρισμού²⁵.

24 Για την κατανομή των συντελεστών και την γενική συλλογιστική που ακολουθούμε βλ. επίσης (Gwartney, Lawson, Hall, & Murphy, 2019).

25 Συγκεκριμένα οι ερωτήσεις που πρέπει να απαντηθούν για εναλλακτική κατανομή είναι, «ποια από αυτές τις κατηγορίες είναι πιο σημαντική;» και «σε ποιο βαθμό;» (EU Commission, χ.χ.).

Με τον τρόπο που γίνεται η εισαγωγή νέων ρυθμίσεων στην ελληνική έννομη τάξη, οι πρώτες δύο κατηγορίες (δικαιοπολιτικά χαρακτηριστικά και προκοινοβουλευτική διαδικασία) είναι μεν πολύ σημαντικές, ωστόσο οι παραβλέψεις και οι αστοχίες που μπορεί να γίνονται, μπορούν και επιβάλλεται να διορθωθούν στην Κοινοβουλευτική διαδικασία. Συνεπώς, επειδή οι νομοτεχνικές βελτιώσεις και η βασική τήρηση του θεσμικού πλαισίου (Σύνταγμα, νόμοι, και κανονισμός της Βουλής) είναι μέρος της τρίτης κατηγορίας, της κοινοβουλευτικής διαδικασίας, οι πρώτες 2 κατηγορίες λαμβάνουν συντελεστή 20 και η τρίτη κατηγορία 30. Τέλος, η κατηγορία αξιολόγησης της εφαρμογής του νόμου έχει επίσης συντελεστή 30, καθώς η εφαρμογή ενός νόμου είναι η βασική αιτία δημιουργίας της ρύθμισης και όλων των διαδικασιών που έπονται, καθώς σκοπεύει στο να καλυφθεί μία ανάγκη. Άρα η εφαρμογή του νόμου είναι ο βασικός λόγος ύπαρξης του.

Βασική προϋπόθεση μίας διαφορετικής από την ισόποση κατανομής των συντελεστών, όπως αυτή που έχουμε επιλέξει στον Δείκτη είναι οι βαθμολογίες των κατηγοριών του Δείκτη να μην συσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό, ώστε να έχει ελεγχθεί αν συλλέγεται και αξιολογείται η ίδια πληροφορία. Στον τρόπο που έχουμε επιλέξει να καταναίμουμε τους συντελεστές δεν υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ των κατηγοριών²⁶.

Πίνακας 3. Η ποσοτικοποίηση του Δείκτη Ποιότητας νομοθέτησης

Κατηγορία	Αριθμός μεταβλητών σε κάθε κατηγορία (Αμ)	Συντελεστής κάθε κατηγορίας (Σκ)	Συντελεστής κάθε μεταβλητής (Σμ)
1. Ποιότητα δικαιοπολιτικών χαρακτηριστικών	26	20	Σμ=0,76 (Ιση κατανομή)
2. Ποιότητα προκοινοβουλευτικής νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας	16	20	Σμ =1,25 (Ιση κατανομή)
3. Ποιότητα κοινοβουλευτικής νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας	8	30	Σμ =3,75 (Ιση κατανομή)
4. Ποιότητα εφαρμογής	4	30	Σ4.1 = 5, Σ4.2 = 10 Σ4.3 = 5, Σ4.4 = 10
Σύνολο	54	100	-

Ο υπολογισμός της βαθμολόγησης

Η συνολική βαθμολογία ενός νόμου στον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης (ΔΠΝ βαθμολογία) είναι ίση με το άθροισμα των βαθμολογιών των επιμέρους κατηγοριών (Βαθμολογία_κ), όπως παρακάτω:

26 Ο μεγαλύτερος συντελεστής συσχέτισης τόσο για το 2018 όσο και για το 2019 είναι μεταξύ της πρώτης και της τέταρτης κατηγορίας ($r < 0.68$).

$$\text{ΔΠΝ βαθμολογία} = \text{Βαθμολογία}_{\kappa_1} + \text{Βαθμολογία}_{\kappa_2} + \text{Βαθμολογία}_{\kappa_3} + \text{Βαθμολογία}_{\kappa_4}$$

Η βαθμολογία κάθε κατηγορίας (Βαθμολογία_κ) είναι το άθροισμα των βαθμολογιών όλων των μεταβλητών²⁷ που αξιολογούνται στην κατηγορία (A_κ), προς τον αριθμό των μεταβλητών που αξιολογούνται στην κατηγορία (A_μ) επί τον συντελεστή που έχει καθοριστεί σε κάθε κατηγορία (Σ_κ).

$$\text{Βαθμολογία}_{\alpha\kappa} = \frac{\sum_{i=1}^{A\kappa} x_{\kappa,\nu}}{A\kappa} \cdot \Sigma_{\kappa}$$

Όπου ως ορίζεται η νιοστή μεταβλητή της κάθε κατηγορίας.

Στην περίπτωση της κατηγορίας 4 όπου οι συντελεστές δεν κατανέμονται ίσα στις μεταβλητές και υπάρχει ειδική κατανομή, η βαθμολογία της κατηγορίας (Βαθμολογία_κ) δίνεται από το άθροισμα της βαθμολογίας κάθε μεταβλητής στον πυλώνα (M_α) επί τον συντελεστή που έχει δοθεί στην συγκεκριμένη μεταβλητή (Σ_μ), όπως παρακάτω:

$$\text{Βαθμολογία}_{\kappa} = (M_{\alpha_1} \Sigma_{\mu_1}) + (M_{\alpha_2} \Sigma_{\mu_2}) + (M_{\alpha_3} \Sigma_{\mu_3}) \dots + (M \Sigma)$$

Αλλαγές στη μεθοδολογία συγκριτικά με το 2019

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2020 περιλαμβάνει ορισμένες μεθοδολογικές αλλαγές σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη του 2019.

Προσθήκη 3 νέων μεταβλητών:

1.15. Αναφέρονται ρητά και συγκεντρωμένα όλες οι τροποποιούμενες διατάξεις σε ένα άρθρο ή πίνακα;

Η εισαγωγή αυτής της μεταβλητής έχει ως σκοπό να ελέγξει αν όλες οι αλλαγές σε παλαιότερους νόμους αναφέρονται συγκεντρωμένα με σκοπό την καλύτερη κατανόηση αλλά και κωδικοποίηση του νομικού συστήματος. Ιδιαίτερα μετά και την ποσοτική επιβεβαίωση των πολύ συχνών αλλαγών σε παλιότερους νόμους, η συγκεκριμένη μεταβλητή κρίνεται απαραίτητη. Με την προσθήκη αυτή αλλάζει και ο συντελεστής κάθε μεταβλητής της κατηγορίας από 0,8 σε 0,76.

2.7. Συνοδεύεται ο νόμος στη δημόσια διαβούλευση από έγγραφο που αιτιολογεί την ρύθμιση και συμπεριλαμβάνει επιπτώσεις; (Είτε αιτιολογική έκθεση, είτε έκθεση συνεπειών ρύθμισης);

Η συγκεκριμένη μεταβλητή επιχειρεί να ελέγξει αν κατά την κατάθεση ενός σχεδίου νόμου προς δημόσια διαβούλευση πολίτες και φορείς έχουν πρόσβαση στο σκεπτικό, τους λόγους και της επιπτώσεις της ρύθμισης. Το συνοδευτικό έγγραφο κρίνεται απαραίτητο ώστε η συμμετοχή στην δημόσια διαβούλευση να βασίζεται σε μετρήσιμα

27 Κάθε μεταβλητή στον Δείκτη παίρνει τιμές από το 0 (χαμηλότερη) ως 1 (υψηλότερη) και αυτή η τιμή αντιπροσωπεύει την βαθμολογία της μεταβλητής (M_α).

στοιχεία και τεκμηριωμένες δημόσιες πολιτικές. Με την προσθήκη αυτή αλλάζει και ο συντελεστής κάθε μεταβλητής της κατηγορίας από 1,3 σε 0,76.

3.5. Ποιος είναι ο μέσος όρος άρθρων ανά τροπολογία που ψηφίστηκε;

Με την προσθήκη αυτής της μεταβλητής επιχειρείται να ελεγχθεί το φαινόμενο των πολυτροπολογιών, δηλαδή τροπολογιών που είναι «μικροί νόμοι», με πολλά άρθρα και πολλές άσχετες διατάξεις. Η πρακτική αυτή μπορεί μειώσει τον αριθμό των τροπολογιών φαινομενικά, αλλά στην πραγματικότητα πολλές τροπολογίες γίνονται μία και κατατίθενται με το σχέδιο νόμου. Με την προσθήκη αυτή αλλάζει και ο συντελεστής κάθε μεταβλητής της κατηγορίας από 4,25 σε 3,75.

Λόγω των παραπάνω παραμετροποιήσεων, η μέτρηση για το 2018 και το 2019 έχει αναπροσαρμοστεί σύμφωνα με την παραπάνω ανανεωμένη μεθοδολογία ώστε τα στοιχεία να είναι συγκρίσιμα με το τρέχον έτος. Απευθείας συγκρίσεις με τις βαθμολογίες της δημοσίευσης Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2018 και 2019 δεν είναι δυνατές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Περιγραφή των μεταβλητών και πηγές δεδομένων

Πηγές δεδομένων

Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή των δεδομένων είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο. Οι ιστοσελίδες από τις οποίες αντλήθηκαν τα δεδομένα είναι οι ακόλουθες:

1. Εθνικό Τυπογραφείο: <http://www.et.gr>
2. Eurostat: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_\(COFOG\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_(COFOG))
3. Βουλή των Ελλήνων: <http://www.hellenicparliament.gr/>
4. Ανοικτή Διακυβέρνηση: <http://www.opengov.gr/home/>
5. Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.

Επεξήγηση μεταβλητών

0. Ταυτότητα νόμου

Τα στοιχεία που συμπληρώνονται σε αυτό το πεδίο δεν βαθμολογούνται καθώς αφορούν κατηγορικά δεδομένα που παρέχουν πληροφορίες για τους νόμους με σκοπό την καλύτερη ταξινόμηση τους.

0.1 Αριθμός Νόμου

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.2 Έτος

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.3 Τίτλος

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.4 Τεύχος

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.5 Αριθμός ΦΕΚ

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.6 Ημερομηνία Δημοσίευσης

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.7 Σε ποιο πεδίο δημόσιας πολιτικής παρεμβαίνουν οι διατάξεις του νομοθετήματος (1. Γενικές δημόσιες υπηρεσίες, 2. Άμυνα, 3. Δημόσιας τάξη και ασφάλεια, 4. Οικονομικές υποθέσεις, 5. Προστασία περιβάλλοντος, 6. Στέγαση και κοινή ωφέλεια, 7. Υγεία, 8. Αναψυχή, πολιτισμός, θρησκεία, 9. Εκπαίδευση, 10. Κοινωνική προστασία και δικαιώματα.)

Συμπληρώνεται αναλόγως το πεδίο πολιτικής που ρυθμίζει το κύριο αντικείμενο του νόμου, σύμφωνα με τις οδηγίες του σχετικού εγχειριδίου της Eurostat.

Πηγή: Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων, Eurostat, Glossary: *Classification of the functions of government*. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5917333/KS-RA-11-013-EN.PDF/2eb9714a-ee4b-49fe-baab-e9af5ca457b1>

0.8 Τύπος (1. Νόμος, 2. Διεθνής Σύμβαση)

Συμπληρώνεται αναλόγως με τον χαρακτηρισμό του νομοθετήματος στον ιστότοπο της Βουλής.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1. Νομοτεχνικά χαρακτηριστικά (20/100)

1.1 Με τις διατάξεις του νόμου ρυθμίζονται θέματα που εμπίπτουν σε ένα μόνο πεδίο πολιτικής;

Αν όλες οι διατάξεις του νόμου αφορούν το ίδιο πεδίο πολιτικής, τότε αυτός βαθ-

μολογείται με άριστα 0,7628. Αν υπάρχει έστω μία διάταξη που δεν έχει το ίδιο περιεχόμενο με το υπόλοιπο νομοσχέδιο τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.2 Ποιος είναι ο αριθμός των σελίδων που καταλαμβάνει ο νόμος;

Αν οι σελίδες που καταλαμβάνει ο νόμος στο pdf (αφού αφαιρεθούν τυχόν κενές σελίδες) είναι μέχρι 40, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν είναι μεταξύ 41 και 80, τότε βαθμολογείται με 0,38. Αν είναι από 81 και πάνω τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.3 Ποιος είναι ο αριθμός των σελίδων που καταλαμβάνουν τα παραρτήματα του νόμου;

Αν δεν υπάρχουν άλλες σελίδες μετά τις υπογραφές των υπουργών στο pdf (αφού αφαιρεθούν τυχόν κενές σελίδες) τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν οι σελίδες αυτές είναι μεταξύ 1 και 5, τότε βαθμολογείται με 0,38. Αν είναι από 6 και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.4 Πόσα άρθρα έχει το κυρίως σώμα του νόμου;

Αν τα άρθρα του νόμου είναι έως 30, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν είναι 31-60, τότε βαθμολογείται με 0,38. Αν είναι από 61 και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.5 Πόσες παραγράφους έχει ο νόμος;

Αν οι παράγραφοι του νόμου είναι έως 90, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν είναι 91-180, τότε βαθμολογείται με 0,38. Αν είναι από 181 και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.6 Αναφέρονται «λοιπές διατάξεις» ή «άλλες διατάξεις» στον τίτλο;

Αν δεν αναφέρονται «λοιπές διατάξεις» ή «άλλες διατάξεις» στον τίτλο του νόμου, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν αναφέρεται είτε το ένα είτε το άλλο, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

28 Η βαθμολόγηση που επιγράφεται σε όλες τις μεταβλητές έχει στρογγυλοποιηθεί στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

1.7 Τι ποσοστό επί των συνολικών άρθρων του νόμου αφορούν οι λοιπές διατάξεις;

Εάν το ποσοστό αυτό είναι μηδενικό, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 0,76. Εάν το ποσοστό είναι 1%-10%, τότε βαθμολογείται με 0,38. Εάν το ποσοστό είναι από 11% και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.8 Αφορούν οι λοιπές / άλλες διατάξεις το ίδιο πεδίο πολιτικής με το κύριο αντικείμενο του νόμου;

Αν ο νόμος δεν έχει λοιπές / άλλες διατάξεις ή αν έχει και αυτές αφορούν το ίδιο πεδίο πολιτικής με το κύριο αντικείμενο του νόμου, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν αφορούν άλλο πεδίο πολιτικής, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.9 Στην περίπτωση που δεν αναφέρονται «λοιπές διατάξεις» ή «άλλες διατάξεις» στον τίτλο, υπάρχουν άσχετες διατάξεις στο νόμο;

Αν δεν υπάρχουν άσχετες διατάξεις στον νόμο τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν υπάρχουν τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.10 Έχει ο νόμος μεταβατικές διατάξεις;

Αν έχει ο νόμος μεταβατικές διατάξεις, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν δεν έχει τότε βαθμολογείται με 0,38.

Πηγή: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.11 Πόσους νόμους που βρίσκονται σε ισχύ το τελευταίο έτος τροποποιεί;

Αν ο νόμος δεν τροποποιεί άλλο νόμο που βρίσκεται σε ισχύ από το 2017 ή το 2018, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν τροποποιεί έστω και έναν, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Τροποποιούμενες διατάξεις (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.12 Πόσα Προεδρικά Διατάγματα που βρίσκονται σε ισχύ το τελευταίο έτος τροποποιεί;

Αν ο νόμος δεν τροποποιεί Προεδρικό Διάταγμα που βρίσκεται σε ισχύ από το 2017

ή το 2018, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν τροποποιεί έστω και ένα, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Τροποποιούμενες διατάξεις (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.13 Πόσους νόμους που τέθηκαν σε ισχύ πριν από 1-3 έτη τροποποιεί;

Αν ο νόμος δεν τροποποιεί άλλο νόμο που να τέθηκε σε ισχύ το 2016 ή το 2017, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν τροποποιεί έναν νόμο, τότε βαθμολογείται με 0,38. Αν τροποποιεί 2 ή περισσότερους, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Τροποποιούμενες διατάξεις (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.14 Πόσα Π.Δ. που βρίσκονται σε ισχύ από 1-3 έτη τροποποιεί;

Αν ο νόμος δεν τροποποιεί άλλο ΠΔ που να τέθηκε σε ισχύ το 2016 ή το 2017, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν τροποποιεί ένα ΠΔ, τότε βαθμολογείται με 0,38. Αν τροποποιεί 2 ή περισσότερα, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Τροποποιούμενες διατάξεις (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.15 Αναφέρονται ρητά και συγκεντρωμένα όλες οι τροποποιούμενες διατάξεις σε ένα άρθρο ή πίνακα;

Αν ο νόμος αναφέρει σε ένα άρθρο όλες τις διατάξεις που τροποποιούνται ή καταργούνται ή αντικαθίστανται κλπ., τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν δεν τις αναφέρει, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Τροποποιούμενες διατάξεις (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.16 Ενσωματώνει κοινοτική οδηγία;

Συμπληρώνεται αν υπάρχει διάταξη που να ενσωματώνει δίκαιο από την ΕΕ στο εθνικό δίκαιο. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.17 Είναι κύρωση συμφωνιών/συμβάσεων;

Συμπληρώνεται ο νόμος είναι κύρωση διμερούς ή διακρατικής συμφωνίας ή σύμβασης. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.18 Είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Υπουργική Απόφαση;

Εάν δεν είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Υπουργική Απόφαση, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν κυρώνει προηγούμενη Υπουργική Απόφαση, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.19 Είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου;

Εάν δεν είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν κυρώνει προηγούμενη Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου, τότε βαθμολογείται με 0,38.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.20 Είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου;

Εάν δεν είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν κυρώνει προηγούμενη Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου, τότε βαθμολογείται με 0,38.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.21 Ο νόμος είναι κώδικας;

Συμπληρώνεται αν είναι κώδικας νόμων ή νόμος - κώδικας, δηλαδή μια συστηματική και ολοκληρωμένη συλλογή των νόμων, κανόνων ή κανονισμών που ενοποιούνται και κατατάσσονται ανάλογα με το θέμα τους. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.22 Η έναρξη ισχύος όλων των διατάξεων γίνεται ταυτόχρονα;

Εάν η έναρξη ισχύος γίνεται για όλες τις διατάξεις του νόμου ταυτόχρονα, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Εάν κάποια διάταξη έχει διαφορετικό χρόνο έναρξης από τις υπόλοιπες, τότε βαθμολογείται με 0,38.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.23 Αν η έναρξη ισχύος γίνεται ταυτόχρονα, τότε γίνεται συμβαίνει αυτό;

Εάν η έναρξη ισχύος γίνεται με την δημοσίευση του νόμου, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν γίνεται μετά από συγκεκριμένο διάστημα το οποίο αναφέρεται

στον νόμο, ή μετά από κάποιο περιστατικό ή ενέργεια που δεν προσδιορίζεται χρονικά, τότε βαθμολογείται με 0,38.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.24 Δίδεται αναδρομικότητα στην ισχύ κάποιων διατάξεων της ρύθμισης;

Εάν δεν δίδεται αναδρομικότητα στην ισχύ κάποιων διατάξεων της ρύθμισης, τότε αυτή βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν δίδεται αναδρομικότητα σε έστω και μία διάταξη της ρύθμισης, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.25 Αιτιολογείται η αναδρομικότητα;

Εάν δεν υπάρχει αναδρομικότητα ή υπάρχει και αιτιολογείται, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν δεν αιτιολογείται η αναδρομικότητα, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Αιτιολογική έκθεση (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.26 Περιέχει ο νόμος συντομογραφίες;

Εάν ο νόμος δεν περιέχει συντομογραφίες ή περιέχει και τις εξηγεί, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν έχει συντομογραφίες (σύντμηση λέξεων), τότε βαθμολογείται με 0. Δεν προσμετρώνται στις συντομογραφίες οι εξής: Ν. ή ν. αντί νόμος, Αρ. αντί άρθρο, Παρ. αντί παράγραφος και Εδ. αντί Εδάφιο.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.27 Περιέχει ο νόμος δυσνόητα αρκτικόλεξα;

Εάν ο νόμος δεν περιέχει δυσνόητα αρκτικόλεξα ή περιέχει και τα εξηγεί, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν περιέχει και δεν τα εξηγεί, τότε βαθμολογείται με 0. Δεν προσμετρώνται στις συντομογραφίες τα εντελώς συνηθισμένα, ΟΤΕ, ΔΕΗ κλπ.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.28 Περιέχει ο νόμος υπερβατική σύνταξη;

Εάν ο νόμος δεν περιλαμβάνει υπερβατά σχήματα λόγου, δηλαδή παρεμβολή μίας ή περισσότερων λέξεων ανάμεσα σε δύο άλλες, που έχουν στενή συντακτική και λογική σχέση, ή μετοχές που θα έπρεπε να αντικαθίστανται με περιφράσεις που τις αναλύουν, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν περιλαμβάνει τα παραπάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.29 Περιέχει ο νόμος ενδο-κειμενικές παραπομπές;

Αν στις διατάξεις του νόμου δεν υπάρχουν προτάσεις που παραπέμπουν σε άλλο κείμενο / νόμο ή σε άλλο σημείο του κειμένου / νόμου υπό εξέταση, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,76. Αν υπάρχει παραπομπή, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

2. Προκοινοβουλευτική διαδικασία (20/100)

2.1 Ποιος υπουργός κατέθεσε τον νόμο στη Βουλή;

Συμπληρώνεται ο υπουργός που υπογράφει στο τέλος ως αρμόδιος του υπουργείου που κατέθεσε τον νόμο στη Βουλή. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.2 Σε ποιο υπουργείο προΐστατο ο Υπουργός όταν κατέθεσε τον νόμο;

Συμπληρώνεται το υπουργείο που κατέθεσε τον νόμο στη Βουλή. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.3 Πόσοι υπουργοί και λοιποί αρμόδιοι υπογράφουν τον νόμο;

Αν οι αρμόδιοι που υπογράφουν και συνυπογράφουν τον νόμο είναι μέχρι και 5, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν είναι από 6 και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0. Δεν προσμετρώνται η υπογραφή του Προέδρου της Δημοκρατίας και του Υπουργού Δικαιοσύνης που υπογράφουν πάντα.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

2.4 Είχε προηγηθεί εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση επί του νόμου;

Αν είχε προηγηθεί εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν δεν έγινε διαβούλευση, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Δημόσιας Διαβούλευσης, Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων και Υπουργείο Εσωτερικών, Ανοικτή Διακυβέρνηση, Διαβουλεύσεις. (<http://www.opengov.gr/home/category/consultations>).

2.5 Πόσες ημέρες κράτησε η εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση επί του νόμου;

Αν η διαβούλευση κράτησε από 35 ημέρες και πάνω, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν κράτησε από 14 έως 34 ημέρες, τότε βαθμολογείται με 0,62. Αν κράτησε από 14 ημέρες και κάτω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Δημόσιας Διαβούλευσης, Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων και Υπουργείο Εσωτερικών, Ανοικτή διακυβέρνηση, Διαβουλεύσεις. (<http://www.opengov.gr/home/category/consultations>).

2.6 Τι ποσοστό των άρθρων που τελικά είχε ο νόμος συμπεριλήφθηκε στη δημόσια διαβούλευση;

Αν τα άρθρα που τελικά είχε ο νόμος ήταν διαθέσιμα στη δημόσια διαβούλευση σε ποσοστό άνω του 90%, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν ήταν διαθέσιμα σε ποσοστό από 80% έως 89%, τότε βαθμολογείται με 0,62. Αν ήταν διαθέσιμα σε ποσοστό μικρότερο του 79% τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Δημόσιας Διαβούλευσης, Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων και Υπουργείο Εσωτερικών, Ανοικτή διακυβέρνηση, Διαβουλεύσεις. (<http://www.opengov.gr/home/category/consultations>).

2.7 Συνοδεύεται ο νόμος στη δημόσια διαβούλευση από έγγραφο που αιτιολογεί την ρύθμιση και συμπεριλαμβάνει επιπτώσεις; (Είτε αιτιολογική έκθεση, είτε έκθεση συνεπειών ρύθμισης);

Αν συνοδεύεται από σχετικό έγγραφο, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν δεν συνοδεύεται, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Δημόσιας Διαβούλευσης, Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων και Υπουργείο Εσωτερικών, Ανοικτή διακυβέρνηση, Διαβουλεύσεις. (<http://www.opengov.gr/home/category/consultations>).

2.8 Ποιος ήταν ο αριθμός των εγκεκριμένων σχολίων σχετικά με την εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση επί του νόμου;

Συμπληρώνεται ο αριθμός των σχολίων που εγκρίθηκαν βάσει της Έκθεσης Δημόσιας Διαβούλευσης ή / και τον ιστότοπο για την διαβούλευση. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: Έκθεση Δημόσιας Διαβούλευσης, Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων και Υπουργείο Εσωτερικών, Ανοικτή διακυβέρνηση, Διαβουλεύσεις. (<http://www.opengov.gr/home/category/consultations>).

2.9 Δημιουργούνται με τον υπό εξέταση νόμο νέα σώματα / οργανώσεις / θεσμοί;

Αν ο νόμος δεν δημιουργεί νέα σώματα / οργανώσεις / θεσμούς και καταργεί παλαιότερα, τότε βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν μόνο δεν δημιουργεί νέα, τότε βαθμολογείται με 1. Αν δημιουργεί νέα και καταργεί παλαιότερα, τότε βαθμολογείται με 0,62. Αν μόνο δημιουργεί, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

2.10 Εάν ναι, ο νόμος ρυθμίζει τα αφορώντα τον σκοπό, την οργάνωση και λειτουργία του;

Αν ο νόμος δεν δημιουργεί νέα σώματα / οργανώσεις / θεσμούς και καταργεί παλαιότερα, τότε βαθμολογείται με άριστα 1,25. Εάν στα νέα σώματα / οργανώσεις / θεσμούς που δημιουργεί ρυθμίζει τα αφορώντα τον σκοπό, την οργάνωση και λειτουργία, τότε βαθμολογείται με 0,62.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (PDF)*, Εθνικό Τυπογραφείο.

2.11 Προστίθενται πληροφοριακές υποχρεώσεις με τον νόμο;

Εάν ο νόμος δεν προσθέτει υποχρεώσεις που επιβάλλουν τη παροχή πληροφοριών και αναφορών (ή υποχρέωση τήρησης δεδομένων προς διάθεση όποτε και όταν αυτά απαιτηθούν) από επιχειρήσεις προς το Δημόσιο ή προς τρίτα μέρη, τότε βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν προστίθενται τέτοιου είδους υποχρεώσεις, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (PDF)*, Εθνικό Τυπογραφείο.

2.12 Ποια είναι η προέλευση των υποχρεώσεων πληροφόρησης;

Συμπληρώνεται αν είναι υποχρεώσεις που προέρχονται από την Εθνική ή την Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (PDF)*, Εθνικό Τυπογραφείο.

2.13 Συνοδεύεται ο νόμος από έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων;

Αν ο νόμος συνοδεύεται από έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων, τότε βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν όχι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.14 Παρέχονται στοιχεία επικοινωνίας στην έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων;

Αν στην έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων παρέχονται στοιχεία επικοινωνίας, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν όχι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF)*, Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.15 Σε πόσα πεδία της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων δίνονται ποσοτικά στοιχεία για τις επιπτώσεις της ρύθμισης στην κοινωνία, την οικονομία, το περιβάλλον και το κράτος;

Συμπληρώνεται το ποσοστό των ερωτήσεων του υποδείγματος που απαντώνται και αφορούν επιπτώσεις στην κοινωνία, την οικονομία, το περιβάλλον και το κράτος (ενότητες 1 και 3 του υποδείγματος της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρύθμισης). Αν το ποσοστό απάντησης είναι άνω του 60%, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν είναι μεταξύ 11% και 59%, τότε βαθμολογείται με 0,62. Αν είναι από 10% και λιγότερο, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.16 Πόσες ερωτήσεις σχετικά με την διαβούλευση απαντώνται στα πεδία της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων;

Εάν απαντώνται και οι τέσσερις ερωτήσεις για την διαβούλευση στα πεδία της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,25. Εάν απαντώνται τρεις, τότε βαθμολογείται με 1. Εάν απαντώνται δύο, τότε βαθμολογείται με 0,62. Εάν απαντάται μία, τότε βαθμολογείται με 0,33. Εάν δεν δίνεται καμία απάντηση, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.17 Έχει ληφθεί μέριμνα για την απλούστευση διαδικασιών στην έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων;

Αν έχει απαντηθεί η σχετική ερώτηση, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν όχι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.18 Έχει γίνει μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων στην έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων;

Αν έχει απαντηθεί η σχετική ερώτηση, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν όχι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.19 Έχει προηγηθεί συνεργασία και συντονισμός με συναρμόδιες υπηρεσίες;

Αν έχει απαντηθεί η σχετική ερώτηση, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν όχι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.20 Παρέχει η έκθεση αξιολόγησης ευσύνοπτη πληροφόρηση σχετικά με το περιεχόμενο της ρύθμισης με σκοπό την υποστήριξη της διαδικασίας λήψης απόφασης;

Αν παρέχει η έκθεση αξιολόγησης ευσύνοπτη πληροφόρηση σχετικά με το περιεχόμενο της ρύθμισης, τότε βαθμολογείται με άριστα 1,25. Αν όχι τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3. Κοινοβουλευτική διαδικασία (30/100)

3.1 Πότε κατατέθηκε το σχέδιο νόμου στη Βουλή;

Συμπληρώνεται η ημερομηνία κατάθεσης του σχεδίου νόμου στη Βουλή. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.2 Από ποιον έχει προταθεί ο νόμος;

Συμπληρώνεται αν έχει προταθεί ο νόμος από α) την Κυβέρνηση, β) την μείζονα αντιπολίτευση, γ) την ελάσσονα αντιπολίτευση και δ) από ομάδα βουλευτών. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.3 Με ποια διαδικασία ψηφίστηκε ο νόμος;

Αν ο νόμος ψηφίστηκε με την κανονική διαδικασία, τότε βαθμολογείται με άριστα 3,75. Αν ψηφίστηκε με την επείγουσα διαδικασία, τότε βαθμολογείται με 1,25. Αν ψηφίστηκε με την κατεπείγουσα διαδικασία, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.4 Πόσες τροπολογίες ψηφίστηκαν;

Αν δεν υπήρχαν τροπολογίες, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 3,75. Αν υπήρχαν μέχρι και 3 τροπολογίες, τότε βαθμολογείται με 1,87. Αν υπήρχαν από 4 τροπολογίες και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.5 Ποιος είναι ο μέσος όρος άρθρων ανά τροπολογία που ψηφίστηκε;

Αν ο μέσος όρος άρθρων ανά τροπολογία είναι 1, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 3,75. Αν ο μέσος όρος είναι 2, τότε βαθμολογείται με 1,87. Αν ο μέσος όρος είναι παραπάνω από 2, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.6 Σε τι ποσοστό οι τροπολογίες που ψηφίστηκαν ήταν σχετικές με το κύριο περιεχόμενο του νόμου;

Αν οι τροπολογίες που κατατέθηκαν ήταν σχετικές με το κύριο περιεχόμενο του νόμου κατά ποσοστό 91% και πάνω, τότε ο αυτός βαθμολογείται με άριστα 3,75. Αν ήταν σχετικές κατά ποσοστό 50% έως 90%, τότε βαθμολογείται με 1,87. Αν ήταν σχετικές κατά ποσοστό 0% έως 49%, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.7 Πόσες από τις τροπολογίες που ψηφίστηκαν ήταν εκπρόθεσμες;

Αν δεν υπάρχουν εκπρόθεσμες τροπολογίες, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 3,75. Αν υπάρχει έστω και μία εκπρόθεσμη τροπολογία, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.8 Έγινε ακρόαση κοινωνικών εταίρων κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου στις κοινοβουλευτικές επιτροπές;

Αν έγινε ακρόαση κοινωνικών εταίρων κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου στις κοινοβουλευτικές επιτροπές, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 3,75. Αν δεν έχει γίνει ακρόαση, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.9 Πόσοι κοινωνικοί εταίροι συμμετείχαν στις ακροάσεις στις κοινοβουλευτικές επιτροπές;

Αν συμμετείχαν από 10 και πάνω, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 3,75. Αν συμμετείχαν λιγότεροι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.10 Πόσο χρόνο (λεπτά) κατά μέσο όρο διήρκεσε η ακρόαση καθενός εκ των κοινωνικών εταίρων;

Αν η ακρόαση κάθε κοινωνικού εταίρου διήρκεσε κατά μέσο όρο από 6 λεπτά και πάνω, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 3,75. Αν διήρκεσε 3-5 λεπτά, τότε βαθμολογείται με 1,87. Αν διήρκεσε μέχρι 2 λεπτά, τότε βαθμολογούνται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

4. Αξιολόγηση εφαρμογής (30/100)

4.1 Πόσες εξουσιοδοτήσεις για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων παρέχει;

Αν ο νόμος παρέχει μέχρι και 3 εξουσιοδοτήσεις για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων, τότε βαθμολογείται με άριστα 5. Αν παρέχει περισσότερες, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

4.2 Σε τι ποσοστό έχουν ενεργοποιηθεί οι εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα εντός 6 μηνών;

Αν εντός έξι μηνών από την δημοσίευση του νόμου έχει ενεργοποιηθεί το 100% των εξουσιοδοτήσεων για Προεδρικά Διατάγματα, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 10. Αν έχει ενεργοποιηθεί μικρότερο ποσοστό, τότε η βαθμολογία μειώνεται γραμμικά, πχ αν έχει ενεργοποιηθεί το 83% των εξουσιοδοτήσεων τότε βαθμολογείται με 8,3 κοκ μέχρι το 0.

Πηγή: Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.

4.3 Πόσες εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις παρέχει;

Αν ο νόμος παρέχει μέχρι και 10 εξουσιοδοτήσεις για έκδοση Υπουργικών Αποφάσεων, τότε βαθμολογείται με άριστα 5. Αν παρέχει περισσότερες, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

4.4 Σε τι ποσοστό οι εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις έχουν ενεργοποιηθεί εντός 6 μηνών από την δημοσίευση του νόμου;

Αν εντός έξι μηνών από την δημοσίευση του νόμου έχει ενεργοποιηθεί το 100% των εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 10. Αν έχει ενεργοποιηθεί μικρότερο ποσοστό η βαθμολογία μειώνεται γραμμικά, πχ αν έχει ενεργοποιηθεί το 83% των εξουσιοδοτήσεων τότε βαθμολογείται με 8,3 κοκ μέχρι το 0.

Πηγή: Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.

Πίνακας 4. Συνολικά στοιχεία με ποσοστά νόμων για κάθε ερώτηση του Δείκτη 2018-2020.

Ερωτήσεις	2020	2019	2018
Ποσοστό νόμων που με τις διατάξεις του ρυθμίζονται θέματα που εμπίπτουν σε ένα μόνο πεδίο πολιτικής	35%	31%	32%
Ποσοστό νόμων που αναφέρονται «λοιπές διατάξεις» στον τίτλο	87%	85%	95%
Ποσοστό νόμων που όταν αναφέρονται λοιπές διατάξεις στον τίτλο, τότε αφορούν το ίδιο πεδίο πολιτικής με το κύριο αντικείμενο του νόμου	30%	24%	28%
Ποσοστό νόμων που δεν αναφέρονται λοιπές διατάξεις στον τίτλο, αλλά υπάρχουν άσχετες διατάξεις στο νόμο	0%	17%	0%
Ποσοστό νόμων που έχει μεταβατικές διατάξεις	62%	67%	59%
Ποσοστό νόμων που τροποποιεί νόμους που έχουν ψηφιστεί το ίδιο ή το προηγούμενο έτος	78%	67%	80%
Ποσοστό νόμων που αναφέρονται ρητά και συγκεντρωμένα όλες οι τροποποιούμενες διατάξεις σε ένα άρθρο ή πίνακα	15%	10%	15%
Ποσοστό νόμων που ενσωματώνει οδηγία της ΕΕ	25%	23%	37%
Ποσοστό νόμων που κυρώνει προηγούμενη Υπουργική απόφαση	0%	0%	0%
Ποσοστό νόμων που κυρώνει προηγούμενη Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου	0%	0%	0%
Ποσοστό νόμων που κυρώνει προηγούμενη Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου	13%	8%	2%
Ποσοστό νόμων που είναι κώδικας	0%	5%	0%
Ποσοστό νόμων που η έναρξη ισχύος όλων των διατάξεων γίνεται ταυτόχρονα	58%	36%	56%
Ποσοστό νόμων που η έναρξη ισχύος με την δημοσίευση	55%	28%	54%
Ποσοστό νόμων που δίδεται αναδρομικότητα στην ισχύ κάποιων διατάξεων της ρύθμισης	56%	36%	73%
Ποσοστό νόμων που όταν δίδεται αναδρομικότητα, αυτή αιτιολογείται	3%	6%	7%
Ποσοστό νόμων που περιέχει συντομογραφίες σε κατανοητό επίπεδο	98%	100%	83%
Ποσοστό νόμων που περιέχει ο νόμος δυσνόητα αρκτικόλεξα	15%	5%	37%
Ποσοστό νόμων που το κείμενο περιέχει υπερβατική σύνταξη	64%	3%	24%
Ποσοστό νόμων που περιέχει ενδο-κειμενικές παραπομπές	100%	95%	100%

Ερωτήσεις	2020	2019	2018
Ποσοστό νόμων που είχε προηγηθεί εξωτερική/μη κοινοβουλευτική διαβούλευση	80%	69%	54%
Ποσοστό νόμων που συνοδεύεται στη δημόσια διαβούλευση από έγγραφο που αιτιολογεί την ρύθμιση και συμπεριλαμβάνει επιπτώσεις	91%	23%	15%
Ποσοστό νόμων που δημιουργεί νέα σώματα/οργανώσεις/θεσμούς	55%	41%	41%
Ποσοστό νόμων που εάν δημιουργεί νέα σώματα/οργανώσεις/θεσμούς, ρυθμίζει τα αφορώντα τον σκοπό, την οργάνωση και λειτουργία του(ς)	88%	50%	91%
Ποσοστό νόμων που προσθέτουν πληροφοριακές υποχρεώσεις	44%	21%	27%
Ποσοστό νόμων που συνοδεύεται από ανάλυση συνεπειών ρυθμίσεων	100%	97%	98%
Ποσοστό νόμων που παρέχονται στοιχεία επικοινωνίας στην ανάλυση συνεπειών	65%	82%	43%
Ποσοστό νόμων που έχει ληφθεί μέριμνα για την απλούστευση διαδικασιών σύμφωνα με την ανάλυση συνεπειών	24%	24%	15%
Ποσοστό νόμων που έχει γίνει μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων σύμφωνα με την ανάλυση συνεπειών	0%	8%	0%
Ποσοστό νόμων που έχει προηγηθεί συνεργασία και συντονισμός με συναρμόδιες υπηρεσίες σύμφωνα με την ανάλυση συνεπειών	40%	45%	48%
Ποσοστό νόμων που η έκθεση αξιολόγησης παρέχει ευσύνοπτη πληροφόρηση σχετικά με το περιεχόμενο της ρύθμισης με σκοπό την υποστήριξη της διαδικασίας λήψης απόφασης	64%	66%	58%
Ποσοστό νόμων που έχει ψηφιστεί με την κανονική διαδικασία στην Βουλή	93%	77%	76%
Ποσοστό των νόμων που συνοδεύονται από τουλάχιστον μία εκπρόθεσμη τροπολογία	82%	81%	92%
Ποσοστό νόμων όπου στην Βουλή έγινε ακρόαση κοινωνικών φορέων	82%	69%	80%
Ποσοστό νόμων που δίνει τουλάχιστον μία εξουσιοδότηση για Προεδρικό Διάταγμα	36%	41%	39%
Ποσοστό νόμων που δίνει τουλάχιστον μία εξουσιοδότηση για Υπουργική Απόφαση	98%	100%	98%

Πίνακας 5. Συνολικά στοιχεία νόμων με μέσο όρο, μεγαλύτερη και μικρότερη τιμή για κάθε ποσοτική ερώτηση του Δείκτη 2018-2020.

Ποσοτικές ερωτήσεις	2020			2019			2018		
	MO	Min	Max	MO	Min	Max	MO	Min	Max
Αριθμός των σελίδων που καταλαμβάνει ο νόμος	46	2	178	56	4	372	48	2	259
Αριθμός των σελίδων που καταλαμβάνουν τα παραρτήματα του νόμου	5	0	72	5	0	138	1	0	1
Αριθμός άρθρων που έχει το κυρίως σώμα του νόμου;	78	3	383	73	2	260	69	2	406
Αριθμός παραγράφων που έχει ο νόμος	202	3	946	240	2	1019	228	6	1765
Ποσοστό επί των συνολικών άρθρων του νόμου αφορούν οι λοιπές διατάξεις	46%	0%	97%	39%	0%	85%	39%	3%	92%
Αριθμός νόμων που τροποποιούνται από έναν νόμο του 2020 ενώ βρίσκονται σε ισχύ το τελευταίο έτος	3	0	10	2	0	13	4	0	14
Αριθμός Προεδρικών Διαταγμάτων που τροποποιούνται από έναν νόμο του 2020 ενώ βρίσκονται σε ισχύ το τελευταίο έτος	0	0	2	0	0	3	1	0	3
Αριθμός νόμων που τροποποιούνται από έναν νόμο του 2020 ενώ βρίσκονται σε ισχύ μέχρι και 2 έτη νωρίτερα	2	0	10	2	0	9	3	0	10
Αριθμός Προεδρικών Διαταγμάτων που τροποποιούνται από έναν νόμο του 2020 ενώ βρίσκονται σε ισχύ μέχρι και 2 έτη νωρίτερα	1	0	3	0	0	3	0	0	3
Αριθμός υπουργών και λοιπών αρμόδιων που υπογράφουν τον νόμο	15	2	24	15	1	29	17	3	34
Αριθμός ημερών που κράτησε η εξωτερική/μη κοινοβουλευτική διαβούλευση επί του νόμου	14	3	30	11	4	40	14	0	37
Ποσοστό των άρθρων που ήταν στη δημόσια διαβούλευση σε σχέση με όσα είχε ο νόμος τελικά	72%	13%	100%	52%	5%	158%	54%	9%	98%
Αριθμός των εγκεκριμένων σχολίων σχετικά με την εξωτερική/μη κοινοβουλευτική διαβούλευση επί του νόμου	686	0	14711	326	0	1697	416	0	4400
Ποσοστό πεδίων της ανάλυσης συνεπειών που δίνονται ποσοτικά στοιχεία για τις επιπτώσεις της ρύθμισης στην κοινωνία, την οικονομία, το περιβάλλον και το κράτος	6%	0%	60%	4%	0%	29%	3%	0%	18%

Ποσοτικές ερωτήσεις	2020			2019			2018		
	ΜΟ	Min	Max	ΜΟ	Min	Max	ΜΟ	Min	Max
Βαθμολογία (άριστα=4) ποιότητα διαβούλευσης σύμφωνα με την ανάλυση συνεπειών	1	0	4	1,2	0	4	1,2	0	4
Αριθμός τροπολογιών που ψηφίστηκαν σε έναν νόμο	3	0	9	4	0	11	5	0	22
Αριθμός συνολικών άρθρων των τροπολογιών που ψηφίστηκαν σε έναν νόμο	13	0	50	12	1	37	9	0	20
Ποσοστό τροπολογιών που ψηφίστηκαν και ήταν σχετικές με το κύριο περιεχόμενο του νόμου	0	0	1	0	0	1	0	0	1
Αριθμός εκπρόθεσμων τροπολογιών σε έναν νόμο	2	0	9	3	0	11	4	0	11
Αριθμός κοινωνικών εταίρων που συμμετείχαν στις ακρόασεις στις κοινοβουλευτικές επιτροπές	14	5	40	17	0	37	17	3	45
Χρόνος που διήρκεσε η ακρόαση καθενός εκ των κοινωνικών εταίρων στις επιτροπές της Βουλής	5	3	7	4	0	9	4	3	15
Αριθμός εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων σε έναν νόμο	1,6	0	29	1,1	0	6	0,7	0	7
Ποσοστό ενεργοποίησης εξουσιοδοτήσεων για Προεδρικά Διατάγματα σε έναν νόμο	8%			4%			2%		
Αριθμός εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Υπουργικών Αποφάσεων σε έναν νόμο	35	0	126	30	1	157	25	0	192
Ποσοστό ενεργοποίησης εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις σε έναν νόμο	35%			26%			19%		

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Fritsch, O., Radaelli, C. M., & Schrefler, L. (2012). *Regulatory Quality in the European Union*.
- Kingdon, J. W. (1984). *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. Boston: Little Brown.
- Aitamurto, T. (2012). *Crowdsourcing for Democracy*. Parliament of Finland.
- Anderson, S. (2009). *The Good Guidance Guide: Taking uncertainty out of regulation*. London: Better Regulation Executive.
- Bach, S. (2009). *Rules of Procedure for National Assemblies*. London: Comparative Assessment of Parliaments (CAP) Note Series.
- Coglianesse, C. (2011, May 26). The Administration's Regulatory Review Plans: Toward Evidence-Based Governance. *RegBlog*. Ανάκτηση από www.law.upenn.edu/blogs/regblog/2011/05/the-obama-administrations-regulatory-reviewsplans-toward-evidence-based-gove
- EU Commission. (n.d.). *Better regulation: guidelines and toolbox*. Ανάκτηση από Better regulation: guidelines and toolbox: https://ec.europa.eu/info/law/lawmaking-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-andhow/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en
- Freudenberg. (2003). *Composite Indicators of Country Performance: A Critical Assessment*. Paris: OECD Publishing.
- Griffiths, J. (2005). Do Laws Have Symbolic Effects. Στο N. Zeegers, W. Witteveen, & B. van Kli (Επιμ.), *Social and Symbolic Effects of Legislation under the Rule of Law* (σσ. 147-161). Lewiston: The Edwin Mellen Press.
- Gwartney, J., Lawson, R., Hall, J., & Murphy, R. (2019). *Economic Freedom of the World. 2019 Annual Report*. Fraser Institute. Ανάκτηση από <https://www.fraserinstitute.org/studies/economic-freedom>
- Hallsworth, M., Parker, S., & Rutter, J. (2011). *Policy Making in the Real World*. Institute for Government.
- Jacobs, S. H. (2000). *The golden age of regulation*. Ανάκτηση από http://regulatoryreform.com/wp-content/uploads/2014/11/the_golden_age_of_regulation_scott_jacobs.pdf
- Karkatsoulis, P. (1987). *Inzest und Strafrecht: d. Bedeutung d. Strafrechts am Beispiel d. Inzesttatbestandes* (§ 173 StGB). Centaurus-Verlagsgesellschaft.
- Karkatsoulis, P., Stefopoulou, E., Saravakos, C., Zlatanova, Z., & Çoban, A. R. (2019). *Regulatory Quality Index: Methodology and Implementation Guide*. Athens:
- European Liberal Forum (ELF). Ανάκτηση από https://www.liberalforum.eu/wp-content/uploads/2019/12/Regulatory-Quality-Index_Methodology-andimplementation-guide-for-European-countries.pdf

- Kingdon, J. W. (1984). *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. Boston: Little Brown.
- Muller, P., & Surel, Y. (2002). Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους. Αθήνα: Παπαζήση.
- NAO. (2011). *Delivering Regulatory Reform*. London: The Stationery Office. National Audit Office, London.
- OECD. (n.d.). Ανάκτηση από OECD regulatory reform: <https://www.oecd.org/regreform/>
- OECD. (2005). *OECD Guiding Principles for Regulatory Quality and Performance*. Paris: OECD publishing. Ανάκτηση από www.oecd.org/dataoecd/19/51/37318586.pdf
- OECD. (2008). *Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide*. Paris: OECD Publishing. Ανάκτηση από <http://dx.doi.org/10.1787/9789264043466-en>
- OECD. (2011). *Greece: Review of the Central Administration*. Paris: OECD publishing.
- OECD. (2014). *Best practice principles for improving regulatory enforcement*. Paris: OECD publishing .
- OECD. (2015). *Indicators of Regulatory Management Systems* . Paris: OECD publishing. Ανάκτηση από www.oecd.org/gov/regulatorypolicy/Indicators-RMS.htm
- OMB. (2011). *Report to Congress on the Benefits and Costs of Federal Regulations and Unfunded Mandates on State, Local, and Tribal Entities*. U.S. Office of Management and Budget: OMB.
- Secretariat, T. B. (2009). *Handbook for Regulatory Proposals: Performance Measurement and Evaluation Plan*. Ανάκτηση August 2019, από www.tbs-sct.gc.ca/ri-qr/documents/pmep-pmre/pmep-pmre-eng.pdf
- Simon, H. (1991). «Bounded Rationality and Organizational Learning». *Organization Science*, 2.
- UKGovernment. (2009). *Code of practice on consultation*. London: Whitehall.
- Witteveen, W. J. (2005). *Turning to Communication in the Study of Legislation*. Στο N. Zeegers, W. Witteveen, & B. van Klink (Επιμ.), *Social and Symbolic Effects of Legislation under the Rule of Law*, . Lewiston: The Edwin Mellen Press.
- Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων. (2020). *Εγχειρίδιο Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας*. Αθήνα: Προεδρία της Κυβερνήσης. Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων.
- Γεραπετρίτης, Γ. (2012). *Σύνταγμα και Βουλή. Αυτονομία και ανέλεγκτο των εσωτερικών του σώματος*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γέροντα, Α., Λύτρα, Σ., Παυλόπουλου, Π., Σιούτη, Γ., & Φλογαΐτη, Σ. (2015). *Διοικητικό Δίκαιο*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Έ., & Σαραβάκος, Κ. (2019). *Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2018*. Αθήνα: ΚΕΦίΜ - Μάρκος Δραγούμης.

- Καρκατσούλης, Π. (1990). Η νομοθέτηση ως επιστήμη. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Καρκατσούλης, Π. (2004). Το κράτος σε Μετάβαση, Από τη «διοικητική μεταρρύθμιση» και το «νέο δημόσιο μανάτζμεντ» στη «διακυβέρνηση». Αθήνα: Σιδέρης.
- Καρκατσούλης, Π., & Στεφοπούλου, Έ. (2006). Η ανάλυση κανονιστικών επιπτώσεων στην καλύτερη νομοθέτηση: Ένα ηλεκτρονικό υπόδειγμα. Επιθεώρηση Διοικητικής Επιστήμης.
- Καρκατσούλης, Π., & Στεφοπούλου, Έ. (2017). Η δυσλειτουργική οργάνωση της δημόσιας διοίκησης και οι δυσκολίες μεταρρύθμισής της. Στο Β. Μ. Βαγιανός, Πέρα από τη λιτότητα (σσ. 735-751). Αθήνα: Πνευματικές Εκδόσεις Κρήτης.
- Κατσιμάρδος, Π., & Μπούας, Κ. (2013). Το Μνημόνιο ως εργαλείο πολιτικής. Αθήνα: ΙΝΕΡΠ. Ανάκτηση 10 23, 2019, από <http://www.inerp.gr/en/publications/articles/117to-mnimonio-os-ergaleio-politikis.html>
- Κοντιάδης, Ξ. (2012). Ο πόλεμος με τη γραφειοκρατία. Ανάκτηση από Center of European and Constitutional Law: <https://www.cecl2.gr/index.php/el/events/2-uncategorised/420-2012-09-19-18-59-21>,
- Λαδή, Σ., & Νταλάκου, Β. (2010). Ανάλυση δημόσιας πολιτικής. Αθήνα: Παπαζήση.
- Μαρίνος. (1965, 9). Παρεμβολή άσχετων διατάξεων εις τον νόμον. Επιθεώρησις Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου.
- Παντελής. (1984). Ζητήματα συνταγματικών επιφυλάξεων. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Παπαϊωάννου, Θ. (2014, Ιούνιος 10). Σκέψεις και προβληματισμοί για τα κατεπείγοντα νομοσχέδια. Το Βήμα.
- Παπαντωνίου. (1990, 9). Η αντισυνταγματική παρεμβολή άσχετων διατάξεων σε νόμο. Νομικό Βήμα.
- Σάμιος, Θ. (1999). Niklas Luhmann, Νομιμοποίηση μέσω διαδικασίας. (Κ. Βαθιώτης, Μτφρ.) Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 2, 288290.
- Σωτηρόπουλος, Δ., & Χριστόπουλος, Λ. (2016). Πολυνομία, κακονομία και γραφειοκρατία στην Ελλάδα. Αθήνα: Dianeosis.

Ευχαριστίες

Το ΚΕΦΙΜ ευχαριστεί θερμά την Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ για τη νομική υποστήριξη της έρευνας και την παραχώρηση των δεδομένων της εφαρμογής των νόμων του 2020. Τα στοιχεία βάσει των οποίων εξάγονται τα πορίσματα και οι εισηγήσεις για την ενεργοποίηση των νόμων (μεταβλητές 4.2. Σε τι ποσοστό έχουν ενεργοποιηθεί οι εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα εντός 6 μηνών και 4.4 Σε τι ποσοστό έχουν ενεργοποιηθεί οι εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις εντός 6 μηνών) χορηγούνται από την Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.

Επίσης οι συγγραφείς θα ήθελαν να ευχαριστήσουν τους/τις: Μαρία Παπαγιάννη, φοιτήτρια Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, τον Γιάννο Χατζηγεωργίου, φοιτητή Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και τον Ρέντυ Χένα, φοιτητή Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών για τη συνδρομή τους στη συλλογή δεδομένων του Δείκτη.



ΚΕΦΪΜ
ΜΑΡΚΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Στέγη Μάρκου Δραγούμη

Μαιζώνος 38, Αθήνα

T: +30 210 5238373

www.kefim.org

info@kefim.org

[facebook.com/kefim.org](https://www.facebook.com/kefim.org)

twitter.com/kefimgr

[youtube.com/kefim](https://www.youtube.com/kefim)